

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Gabriela Paluchová

Migrace do Španělska ze zemí Latinské Ameriky

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Lucie Macková, M. A., Ph.D.

Olomouc 2023

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora	Gabriela Paluchová
Název práce	Migrace do Španělska ze zemí Latinské Ameriky
Typ práce	Bakalářská
Pracoviště	Katedra rozvojových a environmentálních studií
Vedoucí práce	Macková Lucie, M.A., Ph.D.
Rok obhajoby práce	2023

Abstrakt

V této práci se zaměřuji na to, jak imigrace Latinoameričanů ovlivňuje společnost, ekonomický trh, pracovní trh a kriminalitu ve Španělsku. Působení imigrace se týká pracovního trhu, kriminality nebo právních předpisů a regularizací. Cílem této práce je zjistit, jak imigranti ovlivňují situaci ve Španělsku, zda spíše negativně či mají pozitivní dopady. V této práci je poukázáno na to, že i když patří Španělsko na první příčky, co se týká počtu imigrantů v Evropské unii, imigrace Latinoameričanů má převážně kladné dopady, jak na španělskou ekonomiku, rozvoj populace, tak zároveň nezvyšuje kriminalitu ani nezaměstnanost.

Klíčová slova	Migrace, Španělsko, Latinská Amerika, kriminalita, regularizace.
Počet stran	53
Počet příloh	-
Jazyk	český

Bibliographical identification

Autor's first name and surname	Gabriela Paluchová
Title	Migration to Spain from Latin American countries
Type of thesis	Bachelor
Department	Department of development and environmental studies
Supervisor	Macková Lucie, M.A., Ph.D.
The year of presentation	2023

Abstract

In this work, I focus on how the immigration of Latin Americans affects many aspects of Spain. The impact of immigration concerns the labor market, crime or legislation and regularization. The aim of this thesis is to find out how immigrants influence the situation in Spain and whether they have negative or positive effects. In this work, it is pointed out that even though Spain ranks among major countries in the European Union in terms of the number of immigrants, the immigration of Latin Americans has mostly positive effects, both on the Spanish economy and population development, and at the same time does not increase crime or unemployment.

Keywords	Migration, Spain, America Latina, criminality, regularization.
Number of pages	53
Number of appendices	-
Language	Czech

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně s vyznačením všech použitých pramenů a spoluautorství. Souhlasím se zveřejněním bakalářské práce podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Byl/a jsem seznámen/a s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

V Olomouci dne .....

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Gabriela PALUCHOVÁ
Osobní číslo: R200405
Studijní program: B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia
Téma práce: Migrace do Španělska ze zemí Latinské Ameriky
Zadávající katedra: Katedra rozvojových a environmentálních studií

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce se zabývá migrací z vybraných zemí Latinské Ameriky do Španělska, které je po Spojených státech amerických další preferovanou cílovou zemí pro latinskoamerické imigranty, zejména kvůli jazykové a kulturní blízkosti. Práce se zaměří na migraci z Kolumbie a Venezuely a srovná tyto dvě případové studie. Práce bude popisovat faktory, které vedou k migraci a transnacionální vazby, které si migranti udržují se zeměmi původu.

Rozsah pracovní zprávy: 10 – 15 tisíc slov
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

BERMUDEZ, Anastasia. The transnational political practices of Colombians in Spain and the United Kingdom: politics 'here' and 'there'. *Ethnic and Racial Studies*, 2010, 33.1: 75-91.
HIERRO, María. Latin American migration to Spain: Main reasons and future perspectives. *International migration*, 2016, 54.1: 64-83.
MESTRES DOMÈNECH, Josep. The return of immigration to Spain. [online]. 2020. In: <https://www.caixabankresearch.com/en/economics-markets/labour-market-demographics/return-immigration-spain>
Population by sex, age, migration status, citizenship and educational attainment level [online]. 2022. In: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/fsq_pgjane1m
WITHOLD DE WENDEN, Catherine. Atlas migrace. Vyd.1. Lingea. 2020. ISBN: 978-80-7508-627-3.

Vedoucí bakalářské práce: Lucie Macková, M.A., Ph.D.
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Poděkování

Děkuji Lucii Mackové, M.A., Ph.D., hlavně za odborné vedení, cenné rady, trpělivost a za její připomínky, při psaní této bakalářské práce.

OBSAH

Seznam tabulek	8
Seznam zkratk.....	9
Úvod	10
Cíle a metody práce.....	12
1. Definice migrace a její dělení	14
2. Charakteristika Latinské Ameriky	18
2.1. Historický vývoj obyvatelstva	18
2.2. Demografický vývoj a chudoba obyvatel.....	18
3. Imigrační politiky a postoje k cizincům.....	20
4. Španělsko od emigrace k imigraci	24
4.1. Typologie migrace v kontextu Španělska	26
4.2. Programy regularizace ve Španělsku	28
4.3. Reakce na regularizace ze strany Evropské unie	31
4.4. Postoje Španělů k cizincům	32
5. Latinskoamerická migrace do Španělska	34
5.1. Příčiny emigrace z Latinské Ameriky	35
5.2. Vízová povinnost	36
5.3. Přístup ke zdravotní péči, vzdělání a bydlení	37
6. Latinoameričané na trhu práce	39
6.1. Ekonomická krize a dopady na migraci	40
7. Vliv imigrace na míru kriminality ve Španělsku	42
7.1. Kriminalita mladistvých	42
Diskuze	44
Závěr	46
Literatura	47

Seznam tabulek

Tabulka 1: Populace Latinské Ameriky ve Španělsku dle národností.....	25
Tabulka 2: Regularizační programy ve Španělsku.....	30
Tabulka 3: První a současná povolání migrantů z Latinské Ameriky.....	40

Seznam zkratek

- BID Meziamerická rozvojová banka (původní název *Banco Interamericano de Desarrollo*)
- CIS Centrum sociologického výzkumu Španělska (původní název *Centro de Investigaciones Sociológicas*)
- ECLAC Hospodářská komise pro Latinskou Ameriku a Karibik (původní název *Economic Commission for Latin America and the Caribbean*)
- EU Evropská unie
- FDI Přímé zahraniční investice (původní název *Foreign Direct Investment*)
- HDP Hrubý domácí produkt
- INE Statistický národní ústav Španělska (původní název *Instituto Nacional de Estadística*)
- IOM Mezinárodní organizace pro migraci (původní název *International Organization for Migration*)
- IT Informační technologie (původní název *Information technology*)
- KOM Evropská komise
- OECD Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (původní název *Organisation for Economic Co-operation and Development*)
- RTVE Španělská rozhlasová a televizní společnost (původní název *Corporación de Radio y Televisión Española*)
- SINC Španělská agentura veřejného mínění (původní název *Agencia Sinc*)
- UNDP OSN Rozvojový program organizace spojených národů (původní název *United Nations Development Programme*)
- USA Spojené státy Americké (původní název *United States of America*)

Úvod

Migrace lidstva utvářela dějiny již od prvopočátku lidské historie a tento jev přetrvává až do dnešní doby. Nejdříve se jednalo o stěhování za obživou, což se postupně měnilo na pohyb za lepším životním, ale také lepšími pracovními příležitostmi. Mohlo také docházet až k nedobrovolnému vyhnání osob nebo odchodu ze země původu z důvodu náboženských nebo politických represí. Během staletí ovšem migrace nabírá na intenzitě a významu. V dnešním světě je již migrace globální otázkou, kdy z důvodu globalizace dochází k prohlubování následků a dopadů na hostitelské i vysílající země. Migrace se na přelomu 20. a 21. století stává celosvětovým fenoménem.

Migrace se týká lidí, kteří prchají před válkou nebo jiným konfliktem v zemi původu nebo environmentálními katastrofami, ale týká se i těch kteří odcházejí ze země dobrovolně. Dobrovolná migrace se týká především těch migrantů, kteří odchází nejčastěji za studiem nebo za prací. Dnes dobrovolně migrují často i jedinci, kteří míří do země za rodinou. Migranti hledají lepší vzdělání, lepší pracovní podmínky, nebo také práva a svobodu. Migraci doprovází spousta dalších možných problémů, a to jak pro hostitelské země, tak pro vysílající země. V hostitelských zemích může docházet i k nedostatku pracovních míst. Mezi problémy ve vysílacích zemích může patřit nedostatek pracovníků na pracovních pozicích, *brain drain* (neboli odliv vzdělaných lidí, kteří mohou pracovat v kvalifikovanějších odvětvích). V současnosti otázka mobility představuje složitý soubor problémů, jelikož migrace je jeho nedílnou součástí.

Migrace lidstva je jednou z největších výzev 21. století. Přes hranice celosvětově migruje asi 3,5 % lidí, migrační procesy ale ovlivňují celý svět. V posledních dvou desetiletích jsme vstoupili do éry migrace, se kterou se nyní musí potýkat i oblasti, které dosud stály stranou hlavních migračních proudů. Převážně již migranti nemíří z méně rozvinutých do rozvinutých zemí, ale často se přemisťují jen vnitrostátně, nebo se setkáváme i s migranty z vyspělých států, kteří míří do států méně rozvinutých (Withol de Wenden, 2020).

Propuknutí pandemie Covid-19 na začátku roku 2020 mělo vliv na migraci a mobilitu lidstva. Po celém světě docházelo k omezením v pohybu a cestování, kvůli tomu, aby se virus dále nerozšiřoval. Tato opatření se samozřejmě týkala i migrantů po celém světě. Pandemie dále zhoršila i socioekonomické postavení velkého množství migrantů. Zároveň tato světová situace zhoršila nebo zpomalila sčítání obyvatel a celkové statistiky sčítání lidí (Black, 2021).

Pro Španělsko je migrace důležitým fenoménem, jelikož se za posledních několik desetiletí proměnilo z vývozce pracovní síly na dovozce pracovní síly. Ještě na začátku 20. století Španělé spíše emigrovali hlavně do Ameriky a po konci druhé světové války až do 70. let Španělé emigrovali převážně do průmyslových zemí západní Evropy. Až dnes je Španělsko hlavně zemí imigrace, a to z důvodů jeho strategické polohy, relativně tolerantní imigrační politiky a ekonomických příležitostí pro migranty (což vyplývá také ze vstupu Španělska do EU). Od poloviny 90. let se změnilo složení původu migrantů mířících do Španělska. Navzdory tomu, že africké země jsou vnímány jako nejdůležitější zdroj imigrantů, v relativně krátké době se hlavním zdrojem migrace stali imigranti z Latinské Ameriky. Pro popis tohoto procesu ve Španělsku se často využívá pojem „latinská amerikanizace“. V této práci budu analyzovat následky Latinskoamerických migrantů na území Španělska během posledního desetiletí (Hierro, 2013).

Cíle a metody práce

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak imigranti ovlivňují Španělsko. Hlavním záměrem budou dopady současné migrace na španělskou ekonomiku a trh práce a složení populace. Kvůli rešeršnějšímu charakteru mé práce jsem zvolila metodu deskripce, analýzy. Práce bude odpovídat na tři výzkumné otázky:

- Jak migrace se zemí Latinské Ameriky ovlivňuje demografické složení populace ve Španělsku?
- Jak migrace Latinoameričanů ovlivňuje španělskou ekonomiku a trh práce?
- Jak migranti ovlivňují kriminalitu ve Španělsku?

V práci se budu zaměřovat na jednu z nejpočetnějších skupinu migrantů ve Španělsku, což jsou migranti ze zemí Latinské Ameriky, konkrétně z Kolumbie, Bolívie, Ekvádoru a Argentiny. V první části práce popíši obecnou definici migrace a objasním základní pojmy týkající se otázky migrace. Zaměřím se na historii migrace lidstva až do současnosti. Dále budu diskutovat, jaké jsou dnešní problémy v ohledu lidské migrace a jak se k této otázce staví globalizovaný svět. V další kapitole se budu věnovat charakteristice Latinské Ameriky, dílčím států na tomto území, charakteristice obyvatelstva, a to i z historického hlediska, a nakonec demografickému vývoji. V další části se věnuji různým imigračním politikám (např. v zemích EU nebo v USA). Zaměřím se na to, jak se tyto politiky staví vůči migrantům na svém území. Následuje kapitola, kde rozeberu Španělskou migrační politiku a jak se Španělsko transformovalo od vysílajícího státu po stát přijímající migranty. V této kapitole se budu dále věnovat i tomu, jak se vyvíjel přístup k imigrantům na španělském území, jaká pro ně platila práva a jaké se na ně vztahovaly podmínky k pobytu. Dále v této kapitole rozeberu, jaká je typologie imigrantů ve Španělsku. Následuje podkapitola o španělském přístupu k imigraci, a jak díky programům regularizací regulují počty cizinců na svém území. V další části se zaměřuji na to, jak se k těmto programům regularizace ve Španělsku staví Evropská unie. Dále v práci rozeberu, jak se vůči cizincům staví španělská veřejnost. Podrobněji se zaměřuji na vztahy Španělů k latinskoamerickým imigrantům. Zaměřím se také na rozdíly mezi neregulárními a regulárními migranty. V následující kapitole analyzuji, z jakých zemí Latinské Ameriky proudí do Španělska nejvíce migrantů a jaké jsou důvody pro odchod ze země původu. Dále se věnuji povinnostem, které se na migranty vztahují, jako je vízová povinnost a také jaký mají imigranti ve Španělsku přístup ke zdravotní péči, vzdělání a bydlení. Následující kapitola se věnuje trhu práce a také tomu, jak ekonomická krize ovlivnila Španělsko a migraci. Práce bude zkoumat, jak problematika

migrace ovlivňuje Španělsko. Rozeberu dále dopady migrace na kriminalitu v zemi, ve srovnání s ostatními státy EU.

Analyzovaná data a informace budou použita z odborných publikací, akademických článků a internetových zdrojů. Převážně jsem čerpala ze zdrojů ve španělském a anglickém jazyce. Za nejvýznamnější zdroje považuji databáze ze španělského statistického úřadu a publikaci Řešení otázek neoprávněného pobytu cizinců od Pavly Hradečné (2011) nebo z portálu Mezinárodní organizace pro migraci (IOM).

1. Definice migrace a její dělení

Migraci můžeme definovat dle Jandourka jako „*pohyb osob, skupin nebo větších celků obyvatel v geografickém a sociálním prostoru spojený s přechodnou nebo trvalou změnou místa pobytu*“ (Jandourek, 2001, s.159). Jedná se o jednotlivce nebo skupiny lidí, může se jednat i o celé národy a národnostní menšiny, které se přemísťují a stěhují v jedné zemi nebo zemi opouští přes hranice a míří do jiné země. Emigrace nemusí být pouze dobrovolná, za vyhlídkami lepšího života, ale může se jednat i o nedobrovolnou emigraci. Nedobrovolná emigrace se děje z důvodů, kdy migrant nemůže dál v místě původu žít (například environmentální katastrofy, válečné konflikty, etnické čistky). Migrační proces není jednoduchý, jedná se o proces náročný a dlouhodobý (Brzobohatá, 2016). Prvním typem migrace je vnitřní v rámci státu a druhým je vnější neboli mezinárodní migrace, kdy migranti přecházejí hranice. Může se jednat o trvalou změnu bydliště nebo se jedná o krátkodobou migraci. Z pohledu států je důležité, o jakou migraci se jedná, jelikož známe migraci nelegální a legální. Navíc nově příchozí, kteří jsou považováni za dobrovolně migrující (tj. pracovní migranti), čelí negativnějšímu postoji veřejnosti než nedobrovolní migranti (tj. uprchlíci). Migranti, kteří se sami rozhodli pro migraci, často vyvolávají pocity ohrožení a hněvu, a proto negativnější reakce, zatímco uprchlíci mohou vyvolávat humanitární obavy a pocity empatie, a tudíž pozitivnější reakce (Verkuyten et al., 2018).

V blízké budoucnosti díky globalizovanému světu intenzita mezinárodní migrace rozhodně nebude slábnout. Není pochyb o tom, že dnes, ale ještě více v budoucnu, se migrační teorie budou stávat jednou z nejžádanějších témat výzkumu sociálních věd (Drbohlav a Uherek, 2007, s.126). Mezi Často existuje více výše zmíněných důvodů pro migraci najednou, které jsou vzájemně propojené (Palát, 2013).

Pro oblast společenských věd 20. století byly výraznou inspirací zákony migrace Ravensteina (1876, 1885, 1889). Právě na přelomu 19. a 20. století v oblasti teorie migrace nastává výrazný posun zejména v tom smyslu, že věda přestává migraci chápat jen jako mechanické přemísťování z místa na místo, ale jako proces vyvazování se ze sociálních vazeb ve zdrojovém prostoru a navazování nových sociálních vazeb v zemi cílové. Migrací zpřetrhané sociální vazby si imigranti v novém prostředí nahrazují tvorbou různých struktur, některé se pohybují i na hranici legality. Naopak úspěšní imigranti často přimykají ke státu jako k instituci, jež jim nahrazuje jejich vlastní rozšířenou rodinu ve zdrojovém prostoru (Drbohlav a Uherek, 2007, s.128). Autoři německé sociologie, jako jsou Simmel nebo Weber a autoři chicagské školy Burgess nebo Park nechápou migraci jako pouze negativní jev. Imigranti v novém prostředí

získávají specifický status, kvůli tomu, že jsou vyvázáni z původního prostředí a zároveň jsou začleněni do nového prostředí, což jim může poskytnout určitý společenský nadhled. Usedlé obyvatelstvo často předpokládá, že ten, kdo cestuje, zná lidi a svět a je obdařen mnohými dovednostmi, které oni sami postrádají (Drbohlav a Uherek, 2007, s.129).

Ve druhé polovině 20. století pohled na problematiku migrace ovlivnil demograf Petersen, který v roce 1958 publikoval obecnou typologii migrace. Sám Petersen upozorňuje na fakt, že jeho obecná typologie migrace nelze sestavit a aplikovat bez vytvoření typologie společnosti, pro něž byla typologie migrace určena. Uvádí podstatný rozdíl v chování nomádských a usdlých společností, přičemž nomádské společnosti nepotřebují vnější podněty k migraci, protože pro ně je migrace součástí jejich životního stylu. Typy migrací se dle Petersena mění v čase s technologickou vyspělostí migrujících skupin. Základní migrační typy dle Petersena jsou: *primitive, forced, impelled, free, mass* (česky – primitivní, nucená, vynucená, svobodná, hromadná). Vyčlenil tzv. primitivní migraci, která se dá aplikovat hlavně na migraci původních společností, pokud migrují z ekologických důvodů (vyčerpání zdrojů). Další stanovené migrační typy se navzájem překrývají (Drbohlav a Uherek, 2007).

V současné době se využívá neoklasická teorie migrace, teorie duálního pracovního trhu, teorie světového systému a další teorie. Neoklasický ekonomický přístup má dvě analytické roviny. Neoklasická teorie uvádí, že migrace je důsledkem nerovnoměrného rozdělení práce a kapitálu a vysvětluje to buď na úrovni celé země (což je makroekonomický přístup) nebo na úrovni jednotlivce (což je přístup mikroekonomický). Makroúroveň migrace směřuje z méně vyspělých zemí, s přebytkem pracovních sil a nízkými platy, do zemí vyspělých, s nedostatkem pracovních sil a s vysokými platy. Mikroúroveň (často označována jako tzv. *human capital model*) vychází z toho, že jedinec migruje v očekávání zlepšení celkové kvality života, očekává, že zisky z migrace převáží okamžitě nebo v dlouhodobějším výhledu, ztráty (Drbohlav a Uherek, 2007, s.131).

Další teorií je teorie dvojího trhu (tzv. *dual labour theory*), která říká, že ve vyspělých zemích imigrace vyvěrá z neustálé poptávky po migrační pracovní síle, a také, že existují dva typy pracovních sektorů. První sektor je pro domácí obyvatelstvo – pro kvalifikované pracovníky, ti jsou dobře placeni, mají relativní stabilitu svých pracovních pozic a perspektivu růstu kariéry. Druhý sektor jsou pracovní pozice nebezpečné, fyzicky namáhavé, nekvalifikované činnosti, bývají hůře finančně ohodnoceny a na těchto pozicích obvykle pracují právě migranti (Drbohlav a Uherek, 2007).

Existuje také teorie *push a pull* faktorů – tuto teorii připisujeme autorům Lee (1966) a Jansen (1969). Podle těchto autorů je migrační pohyb výslednicí sil, které migranta vypuzují ze země jeho původu (*push* faktory) a sil, které migranta přitahují do cílové země (*pull* faktory). *Push* faktory jsou nepříznivé okolnosti v oblasti, ve které člověk žije a *pull* faktory naopak okolnosti, které člověka přitahují k přesunu do jiné oblasti. *Push* faktory mohou být nedostatek pracovních míst, špatná zdravotní péče, diskriminace, válka, přírodní katastrofy. *Pull* faktory jsou například pracovní příležitosti, vzdělávání, politická a náboženská svoboda, lepší zdravotní péče (Palát, 2014).

Migraci můžeme rozlišovat dle různých kategorií, které spolu často souvisejí. Jedno možné dělení je na migraci legální a nelegální. Za legální migraci označujeme, pokud má člověk veškerá povolení k pobytu nebo pracovní povolení, tudíž osoba může pobývat v hostitelské zemi legálně a může se také stát občanem dané země (po splnění daných podmínek). Za nelegální (neregulérní) migraci označujeme překročení hranic hostitelské země neautorizovaným způsobem. Osoba následně pobývá v hostitelské zemi bez povolení k pobytu, bez potřebných víz a následně může dojít i k jejímu vyhoštění z hostitelské země zpět do země původu (Palát, 2013). Dalším dělením je migrace nucená, kdy migrant opouští zemi původu kvůli závažným skutečnostem, kvůli kterým v zemi původu není možné dále zůstat. Jedná se například o environmentální katastrofy nebo válečné a ozbrojené konflikty. Opačným případem jsou pak dobrovolní migranti. Migrují za lepšími pracovními podmínkami nebo vzděláním nebo například za rodinou, a to z vlastní vůle, nejsou k tomu nuceni žádnými okolnostmi.

Migraci dále dělíme na vnitřní a vnější. V prvním případě se jedná o přemísťování v rámci země původu, kdy migrant nepřekračuje hranice státu. V případě vnější neboli mezinárodní migrace, migrant přechází hranice a usazuje se v hostitelské zemi. Dalším rozlišením v migraci je časová dimenze. Migranti odcházejí na trvalo a do země původu se již nevrací. V tomto případě se jedná o dlouhodobou migraci. Stávají se také často občany hostitelské země a zakládají zde rodiny. Pokud migrant opouští bydliště kvůli studiu nebo dočasné práci, jedná se o migraci krátkodobou a vrací se poté zpět do země původu. V hostitelské zemi nezůstává natrvalo a nemůže se ani stát občanem. Výjimkou je mezi těmito typy i migrace cirkulární neboli opakovaná, kdy se migrant do hostitelské země vrací opakovaně, obvykle za sezónní prací (Palát, 2013).

Migrace není náhodný jev, ale má kořeny v historických, politických a ekonomických vztazích. Mezi ekonomické faktory, které podporují migraci, patří mzdové rozdíly mezi národy (ty, které nabízejí vyšší mzdy, přitahují pracovní sílu ze zemí s nižšími mzdami, proto migrační toky

obecně směřují ze zemí jihu do zemí severu); demografické rozdíly, stejně jako vazby na komunity, etnický původ, sousedství nebo území; protože emigranti prostřednictvím příbuzného nebo známého získávají informace o možnostech zaměstnání a bydlení v cílové zemi (Sánchez-Toledo, 2009).

2. Charakteristika Latinské Ameriky

Geograficky není území Latinské Ameriky vymezeno jednotně. Oblast a obyvatelstvo spojuje kulturní dědictví a jazyk, konkrétně španělština a portugalština. Nezávislými státy, které tedy tvoří celek Latinské Ameriky, jsou Argentina, Bolívie, Brazílie, Chile, Dominikánská republika, Ekvádor, Guatemala, Haiti, Honduras, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Mexiko, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Salvador, Uruguay, Venezuela a závislá území jsou Portoriko, Francouzská Guyana, Guadeloupe, Martinik, Svatý Bartoloměj, Svatý Martin, Saint Pierre a Miquelon (Fňukal a Šebesta, 2012).

Celková populace tohoto území je 650 mil. obyvatel. Většina dnešních států na tomto území má za sebou koloniální minulost. Převážně Latinskou Ameriku kolonizovali právě Španělé a Portugalci. Došlo zde k výrazným změnám ve složení obyvatelstva, jelikož původní indiánské obyvatelstvo, které zde žilo ještě před příchodem kolonizátorů, bylo kolonizátory utlačováno a znevýhodňováno. Dnes jsou obyvatelé Latinské Ameriky převážně míšenci (Fňukal a Šebesta, 2012, s.60).

2.1. Historický vývoj obyvatelstva

Před příchodem Evropanů do Ameriky se odhadoval počet obyvatel na asi 60 milionů. Střet s Evropany způsobil pokles počtu domorodých Indiánů, tedy došlo k demografickému kolapsu původního obyvatelstva. Začalo docházet k míšení s „bílým mužem“ (proto dodnes je v Latinské Americe velké množství míšenců). Do 19. století vykazoval počet obyvatel v Latinské Americe jen mírný populační růst. Od poloviny 19. století do 30. let 20. století nastal díky imigraci rychlejší růst hlavně v ekonomicky vyspělejších státech (Chile, Argentina, Uruguay, Brazílie). Vrchol přirozeného přírůstku nastal v 70. letech, kdy v období 1950–70 došlo ke zdvojnásobení počtu obyvatel. Po roce 1980 došlo opět ke snížení přirozeného přírůstku (80. léta 2, 4 %, nyní 1, 4 %), porodnost se však snižuje jen pomalu (vysoký podíl mladého obyvatelstva, odpor církve k antikoncepci) (Fňukal a Šebesta, 2012, s.63).

2.2. Demografický vývoj a chudoba obyvatel

Mezi lety 2000 a 2012 se podle UNDP OSN z extrémní chudoby dostalo 56 milionů obyvatel a do střední třídy se místo 21 % obyvatel počítá 34 % (Koubek, 2014). Od roku 1980 došlo v průběhu let do konce století ke zvýšení výskytu chudoby a bída v oblasti Latinské Ameriky. V roce 1980 měla Latinská Amerika 357 milionů obyvatel, z toho 41, 7 % žilo pod hranicí

chudoby. V roce 2000 už měla oblast 515 milionů obyvatel, z toho 42, 1 % pod hranicí chudoby. V roce 2003 z tehdejších 535 milionů obyvatel žilo pod hranicí chudoby 43, 9 % obyvatel, přičemž z toho 3, 6 % pod hranicí bídy s jedním a méně dolarem na den. Nejpostiženější skupinou jsou původní obyvatelé (Horák, 2008).

Nekontrolovatelně rostla nezaměstnanost, která v roce 1980 v celé oblasti dosáhla 6 milionů a vzrostla až na 18 milionů osob v roce 2000. V tomto roce také 58 % ekonomicky aktivních osob nemělo jistotu, že si práci udrží. Nejtvrději dopadla nezaměstnanost a nejistota na mladé ročníky. Úroveň zdravotní péče byla nedostatečná a zcela závislá na sociálním postavení obyvatel. Latinská Amerika např. vykazovala na přelomu století vysokou úmrtnost rodiček při porodu – umírala každá 13. Z tisíce živě narozených dětí umíralo do roka 83 dětí (Horák, 2008).

3. Imigrační politiky a postoje k cizincům

Imigrační politiky se v jednotlivých zemích historicky i v současnosti značně liší a jsou často v centru veřejné debaty. Například v květnu 2000 německá vláda zavedla takzvanou zelenou kartu pro IT specialisty ze zemí mimo EU, aby uspokojila poptávku po IT odbornících. Zavedení této zelené karty představuje dramatickou změnu německé imigrační politiky, která se dosud soustředila na regulaci imigrace. Stejně tak tomu je i v USA, kde senátoři Orin Hatch a Spencer Abraham představili návrh zákona, který by zvýšil počet víz udělovaných na šest let cizincům s vysokoškolským vzděláním. Imigrační politika USA se v minulosti zaměřovala především na regulaci trvalého přistěhovalectví. Ačkoli se navrhovaná změna v USA týká hlavně dočasné migrace, je pravděpodobné, že bude mít dopad i na dlouhodobější bázi (Zimmermann et al., 2000).

Obecně je imigrační politika koncipována tak, aby upřednostňovala určité skupiny. Například americké imigrační zákony dávají přednost osobám, jejichž rodinní příslušníci již v zemi žijí. Kanada zavedla bodový systém, který upřednostňuje osoby s určitými charakteristikami, které odrážejí požadavky trhu práce. Přestože existuje volný pohyb osob v rámci Evropské unie, zákony se v jednotlivých členských zemích liší v požadavcích na vstup do země pro občany nečlenských zemí EU. Například Švédsko neklade žádná omezení pro migraci ze severských zemí, ale ani z nečlenských zemí EU. Norsko zase velkoryse přiděluje vstupní víza žadatelům o azyl a uprchlíkům i z nečlenských zemí EU. Volba imigrační politiky ovlivňuje růst a výkonnost ekonomiky, charakteristiky přistěhovalců, které země přijímá, a také vnímání ekonomiky jako celku. Pokud politika zdůrazňuje požadavky trhu práce, je také docela pravděpodobné, že migranti budou mít relativně dobré výsledky na trhu práce, a tudíž se poměrně rychle asimilují a přispějí tak k růstu a rozvoji ekonomiky. Pokud se při rozhodování o vstupu do země použijí humanitární kritéria, tj. soustředí se na uprchlíky, může být úspěch na trhu práce pro migranty obtížnější (Zimmermann et al., 2000).

To také znamená, že imigrační politika nepřímo určuje, kdo povolení k pobytu získá a kdo ne. Například můžeme tvrdit, že imigrace vysoce kvalifikovaných pracovníků bude pravděpodobně přínosem pro domácí vysoce kvalifikované pracovníky.

Obecně lze rozlišit tři typy imigračních zemí. Tradiční imigrační země (Austrálie, Kanada, Nový Zéland a USA). Pro tyto země byla imigrace zásadní pro vznik a rozvoj těchto zemí. Kromě toho jsou tyto země jedinečné ve srovnání s jinými typy imigračních zemí v tom, že stále ve značné míře podporují imigraci za účelem trvalého osídlení. Druhý typ zemí jsou evropské země s postkoloniální imigrací. Jedná se převážně o Spojené království, Francii a

Nizozemí. Dále rozlišujeme země s aktivním nábořem pracovních sil, kde se převážně jedná o dočasnou migraci (např. Rakousko, Německo a Švédsko). Některé evropské země byly teprve nedávno transformovány z emigračních do imigračních zemí (např. Irsko, Itálie a Španělsko) (Greenwood a McDowell 1986; Friedberg a Hunt, 1995).

Aktuální imigrační politiky upřednostňují určité skupiny lidí a tyto preference se liší v různých přijímajících zemích. Ekonomická teorie předpovídá, že imigranti ze zemí, které jsou podobné hostitelské zemi v ekonomickém rozvoji, školském systému, jazyce a kultuře, se mohou dobře asimilovat a začlenit na trhu práce. To je pravděpodobně způsobeno rychlým přizpůsobením lidského kapitálu, který nashromáždili ve své domovské zemi. Imigrační motiv patří mezi nejdůležitější determinanty pracovní úspěšnosti migrantů. Zejména se ukázalo, že imigrační politiky, pokud fungují na základě dovedností migrantů (jako je tomu například v Kanadě a na Novém Zélandu) mohou být velmi úspěšné. Je těžké rozlišit, do jaké míry jsou nálady obyvatel v souladu s politikou. Imigrační politika samozřejmě ovlivňuje pocity domácího obyvatelstva vůči migrantům (Barrett, 1999).

Analýza jednotlivých dat z 12 zemí OECD ukazuje, že si domácí obyvatelstvo vybírá imigranty na základě svých dovedností a spíše si myslí, že migranti jsou obecně prospěšní pro ekonomiku než v zemích, které přijímají především žadatele o azyl a uprchlíky. Domácí obyvatelé v Kanadě a na Novém Zélandu se však více obávají, že imigrace negativně ovlivňuje jejich vlastní situaci na trhu práce. Zatímco v zemích, které přijímají převážně neekonomické migranty, se domácí populace spíše obává rostoucí kriminality. Obecně také platí, že na vzdělanější a kvalifikovanější migranty má domácí obyvatelstvo relativně pozitivnější názor (Chiswick, 1986).

Veřejné mínění v Británii se zaměřujeme na dva nejvýraznější typy přistěhovalců, což jsou Východoevropané a muslimové. Britský diskurz se soustředil na tyto dvě skupiny a hrozby, které pro ně představují. Východoevropská imigrace v Británii vyvolává obavy o ekonomice a kriminalitě. Imigranti z různých muslimských zemí, ať už z Blízkého východu nebo z Jižní Asie, vyvolávají po 11. září 2001 obavy s teroristickými hrozbami a také obavy o kulturní změny v Británii (Morey a Yaqin 2011). Ti, kteří si myslí, že se Británie stala více ohroženou terorismem, budou pravděpodobně proti muslimské imigraci, ale nestaví se proti východoevropské imigraci. Události, jako byla ekonomická krize v roce 2008, jen zvýšila význam z ekonomických obav spojenými s migranty z východní Evropy. Veřejnost v jiných zemích také spojuje migraci s konkrétními hrozbami a také s různými typy migrantů. Veřejnost je často vystavena protiimigračním politickým a mediálním diskurzům, které se zaměřují na

konkrétní skupiny imigrantů. Cílové skupiny se samozřejmě v jednotlivých zemích mohou lišit (Hellwig a Sinno, 2017).

Domácí obyvatelstvo zastává často názor, že jim imigranti budou zabírat pracovní pozice, takže domácí zůstanou bez možnosti práce a tudíž nezaměstnaní. Ale v reálném životě se domácí obyvatelstvo a migranti liší svým lidským a sociálním kapitálem, který je specifický pro danou zemi, což je například znalost a plynulost jazyka, profesní sítě, sociální a kulturní znalosti. Volná pracovní místa existují i při vysoké nezaměstnanosti, protože volná pracovní místa se často neshodují s kvalifikací domácích pracovníků, kteří nechtějí tuto práci vykonávat nebo na to volné pracovní místo naopak kvalifikaci nemají. Domácí pracovníci se často vyhýbají opakujícím se zaměstnáním s nižší kvalifikací a raději zůstávají nezaměstnaní a na sociálních dávkách v nezaměstnanosti. Tento jev se vyskytuje zejména v zemích se silným systémem sociálního státu. Tato pracovní místa poté často obsazují právě imigranti (Princová a Travasso, 2016).

Poněkud jiná situace se vyskytuje v případech vysoce kvalifikovaných imigrantů. Ti mohou spolupracovat s vysoce kvalifikovanými rodilými pracovníky (například mohou být univerzitními profesory, odborníky na informační technologie...) a podporovat další specializaci. Mohou také dobře spolupracovat s pracovníky s nízkou kvalifikací, ať už se narodili v zahraničí nebo v domácím prostředí, jejichž dovednosti tyto vysoce kvalifikovaní migranti doplňují. Výsledné synergie mohou vést k vytváření pracovních míst, a ekonomika nakonec může pojmout mnohem více pracovníků, protože ti nízko kvalifikovaní pomáhají vysoce kvalifikovaným specializovat se a stoupat po socioekonomickém žebříčku (Constant, 2014).

Dalším důvodem, proč imigranti jednoduše nevytlačují původní pracovníky, je to, že jako nově příchozí často ani nemají přístup ke stejným pracovním místům jako mají domácí pracovníci. Na segmentovaných trzích práce mohou být imigranti na dlouhou dobu zařazováni do nižších nebo méně kvalifikovaných pozic, aby doplňovali původní pracovníky. Ačkoli to prospívá místním pracovníkům, může to zapříčinit to, že migranti zůstanou na nízké socioekonomické úrovni. Kromě toho mohou migranti, kteří jsou samostatně výdělečně činnými osobami nebo podnikatelé, přímo vytvářet pracovní místa pro sebe a pro všechny rodilé pracovníky, které by mohli najmout.

Kvantitativní výzkumy ukazují, že celkově migranti dlouhodobě nepřebírají pracovní místa původním pracovníkům a že stimulují tvorbu pracovních míst prostřednictvím zvýšené výroby,

samostatné výdělečné činnosti, podnikání a dalších inovací. Poskytují také příležitosti pro rodilé pracovníky, aby se více specializovali a zvýšili své kvalifikace na kvalifikovanější zaměstnání. Jakékoli krátkodobé negativní dopady z důvodu zaměstnávání migrantů na domácí zaměstnanost jsou malé a nevýznamné (Constatnt, 2014).

4. Španělsko od emigrace k imigraci

Do začátku 90. let bylo Španělsko zemí hlavně emigrace. V letech 1880 až 1930 se země potýkala až s masivní emigrací (ve Španělsku tzv. „*věk masové migrace*“). Právě v tomto období migrovaly miliony Španělů do zemí Latinské Ameriky, zejména do Brazílie a Argentiny. Mezi důvody emigrace Španělů patřilo hlavně zlepšení ekonomické situace (Sánchez-Albornoz, 1988). Další větší vlna emigrace následovala v období poválečné Evropy, kdy Španělé směřovali do zemí severní a západní Evropy jako pracovní síla z důvodu nedostatku na trhu práce v rekonstrukci poválečné Evropy. Záporné migrační saldo se ve Španělsku začalo otáčet v kladné až po roce 1973, z důvodu rostoucí nezaměstnanosti v přijímacích zemích (Francie, Německo, Belgie, Spojené království, Švýcarsko) a španělští emigranti se začali hromadně vracet zpět do Španělska (Hierro, 2013).

Státy jižní Evropy (Itálie, Portugalsko, Španělsko a Řecko) byly ještě před 30 lety spíše vysílajícími zeměmi. V posledních desetiletích dochází ke změně, a právě z těchto zemí se začínají stávat přijímající státy (Peixoto, 2009). Důvodem tohoto obratu ve Španělsku – byly mimo jiné slabé mechanismy kontroly migračních toků a vysoká poptávka po pracovní síle imigrantů v terciárním sektoru nebo v zemědělství. Mezinárodní migrace v 21. století je pravděpodobně jedním z hlavních faktorů, které výrazně ovlivní vývoj španělské populace. „*Španělsko je zvláště důležité v tom, že se v posledních letech stalo hlavním cílem latinskoamerické emigrace do Evropy*“ (Pellegrino, 2004, s.20).

Španělsko se s největším imigračním bohem setkává záhy po přelomu tisíciletí (Arango a Finotelli, 2009). Mezi lety 1990-2010 bylo Španělsko celosvětově druhou zemí v počtu Latinskoamerických migrantů, a to hned za USA (Hradečná, 2011). Rostoucí zájem o imigraci do Španělska byl zapříčiněn vstupem země do Evropské unie, ale také jeho kulturním a ekonomickým propojením se zeměmi severní Afriky a Jižní Ameriky (Levinson, 2005). V prvních letech 21. století se stalo čtvrtou evropskou zemí v počtu migrantů (4,6 milionu) (Withol de Wenden, 2020). V roce 2001 pocházelo až 50 % cizinců na španělském území z šesti zemí (v pořadí Maroko, Ekvádor, Velká Británie, Německo, Kolumbie a Francie) (Hradečná, 2011). Později se španělské právní předpisy pro imigraci do země zpřísnily, a to hlavně vůči migrantům ze severní Afriky. Tyto změny se nedotkly latinskoamerických a východoevropských migrantů (Moreno Torres a López Casanovas, 2006).

Tabulka 1: Populace Latinské Ameriky ve Španělsku dle národností, údaje v procentech.

	1991	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Argentina	32.3	18.3	16.4	15.2	12.3	7.7	7.8	10.4	10.6	10.6	10,0	9,0
Venezuela	12.8	8.5	7.6	7.3	6.4	3.9	3.0	2.8	3.1	3.4	3.4	3.3
Kuba	5.3	8.3	8.8	9.3	9.4	5.8	4.4	3.7	3.2	3.1	3.0	2.9
Mexiko	5.0	3.6	3.5	3.3	2.9	1.8	1.4	1.5	1.5	1.6	1.6	1.3
Peru a Dominikánská republika	4.7	13.2	30.9	30.9	27.6	15.6	11.3	9.6	9.4	9.8	10.5	10.8
Brazílie	4.3	5.5	5.7	6.0	5.9	4.0	3.2	3.0	3.0	3.7	4.8	5.7
Ekvádor a Kolumbie	na .	na .	11.9	14.8	24.1	53,4	61,7	60,6	58,5	53,2	48,4	43,9
Bolívie	na .	na .	1.1	1,0	1.1	1.6	1.9	2.7	4.2	6.8	9.3	12.8
Uruguay, Paraguay a Chile	na .	na .	9.8	8.9	7.4	4.6	4.1	4.5	5.3	6.5	7.6	8.5

Zdroj: Census (1991) a Register Office (1998–2007). Vlastní zpracování.

Cachón (2000) uvádí tři hlavní vlny migrace do Španělska:

1. Do roku 1985 – cizinci přicházeli především z ostatních evropských států, ale také z Latinské Ameriky. Ti první pocházeli především z rozvinutějších zemí, než v té době bylo samotné Španělsko, cizinci z Latinské Ameriky zase odcházeli před nastolenou státní diktaturou (navíc se jednalo především o občany z bývalých kolonií Španělska).

2. Od roku 1986 do 1999 – období takzvané „nové imigrace“, které se výrazně odlišuje od předchozího období svým průběhem a nárůstem migrantů s rozdílnou kulturou (např. cizinci z afrického a asijského kontinentu, především Maročané a Číňané). Toto období zapříčinilo významné změny v sociální struktuře, což se odrazilo na celkovém chování a přístupu Španělů k cizincům na svém území.

3. Rokem 2000 začíná třetí etapa, kdy počet cizinců v zemi vzrostl až k jednomu milionu. Od té doby nárůst počtu cizinců pokračuje exponenciálně. Toto období je charakteristické nejen velikostí imigračních toků, ale především jejich diversifikací.

4.1. Typologie migrace v kontextu Španělska

Migraci můžeme dělit například podle míry kvalifikace na kvalifikovanou a pracovní migraci. Kvalifikovaná migrace tvoří relativně malou část literatury o migraci do Španělska, možná proto, že kvalifikovaní migranti jsou obecně považováni za sociálně a statisticky „neviditelné“ (Peixoto, 2001; Salt, 1992). Stejná problematika se týká i Španělska a výzkumů o kvalifikovaných latinskoamerických migrantech. Výzkum Bradatana a Kolloju v roce 2015 ukázal, že ekonomická krize v roce 2008 způsobila větší nezaměstnanost mezi kvalifikovanými Latinoameričany, kteří pobývají ve Španělsku, ve srovnání s místními kvalifikovanými obyvateli.

Od 90. let 20. století začal vzrůstat zájem o gender a migraci. Začala se zdůrazňovat rostoucí poptávka v domácnostech na severu po imigrantských pracovnících do služeb spojených s tradičními ženskými rolemi (péče o domácnost, domácí práce, ale také sexuální služby). Tento jev lze přičíst globalizaci pracovních sil (Truong, 1966). Změny v míře porodnosti, očekávané délce života a nárůst počtu ženských pracovních sil mají kořeny v “krizi péče“ (anglicky *care crisis*) a celosvětové komodifikace péče. Tato krize péče vytváří poptávku po ženách migrantkách, které pracují jako pečovatelky, v domácnostech a v ošetrovatelství (Benería et al., 2015).

Dále můžeme migraci dělit podle míry neformality pobytového statusu. Podle Mazkiarana (2010) je „významnou skutečností, že 83,9 % cizinců přišlo do Španělska bez předchozího získání pracovní smlouvy.“ Někteří z nich zvolili cestu nelegální migrace do Španělska a ostatní zvolili cestu přes krátkodobá víza, kdy si práci hledali v prvních týdnech svého pobytu zde. Tito migranti, kteří zvolili vstup do země díky krátkodobému vízu poté mohou požádat o dlouhodobý typ pobytu v zemi. Imigrace je pro Španělsko nepostradatelným zdrojem pracovní síly. Odvětví, která imigranti pokrývají, jsou obvykle stavebnictví, hoteliérství, služby nebo zemědělství, ale také turismus. Co se této problematiky týká, Španělsko je jednou z evropských zemí, kde nelegální imigrace během poslední dekády znatelně vzrostla (Arango, 2003). Španělské cizinecké právo zakotvuje povinnost zapsat každého cizince do evidence obyvatel dané obce (španělsky *padrón municipal de habitantes*). Registrovaní cizinci mají poté nárok na

zdravotní péči a sociální služby. Španělsko je jediná země v Evropě, která právě díky systému *padrón* disponuje relativně přesnými kvantitativními odhady neregulární migrace (Hradečná, 2011). Migranti ve Španělsku mají od roku 2009 právo se účastnit demonstrací, stávek a mají také právo zakládat odbory a asociace a účastnit se voleb do místních zastupitelstev (Withol de Wenden, 2020). Začátkem roku 2005 se počet neregulárních migrantů v zemi vyšplhal ke zhruba 1,2 mil. osob bez povolení k pobytu nebo pracovnímu povolení. Neschopnost státu najít rovnováhu mezi potřebami trhu a systematickým řízením migračních toků, přinutila vládu Španělska řešit situaci pomocí regularizací. Mimořádná či průběžná regularizační opatření se stala hlavním nástrojem migrační politiky, která si kladla za cíle omezení šedé ekonomiky, snížení počtu neregulárních imigrantů pobývajících či pracujících a usnadnění jejich integrace do společnosti.

Otázkou zůstává, jak se cizinci nelegálně dostávají na španělské území. Především se jedná o cizince z rozvojových zemí přicházející za prací. Počet migrantů ze zemí Evropské unie naopak klesá. Mediální sdělovací prostředky svůj zájem zaměřují hlavně na cizince přijíždějící po moři. Jedná se zejména o občany z Maroka a dalších afrických států. Nicméně naprostá většina cizinců (80 %) přichází do země legální cestou. V nelegální pozici se mohou ocitnout, jakmile vyprší platnost turistického víza. Důležitými body pro vstup cizinců na území jsou madridské letiště Barajas a francouzsko-španělská hranice. Do ilegality v posledních letech nejvíce upadají občané z Paraguaye, Bolívie, Bangladěše, Senegalu, Ukrajiny a Rumunska (Hosnedlová a Piquero, 2007).

Prudký a neočekávaný příliv cizinců je také doprovázen nárůstem neregulárních imigrantů. Podle různých expertů (Arango, Finotelli 2007; Cachón 2000) na imigrační otázky jsou příčinou tohoto stavu především neustálé legislativní změny okolo cizineckého zákona a regularizační procesy ve Španělsku. Existují však další aspekty, proč dochází k nárůstu ilegálních migrantů na území. Mezi ně řadíme dlouhotrvající byrokracii, potíže se získáním pracovního povolení přímo z rodné země a přítomnost šedé ekonomiky, která podněcuje nelegalitu práce cizinců. Odhaduje se, že se ve Španělsku pohybuje kolem jednoho milionu cizinců v nelegální pozici (jedná se o cizince nelegálně pobývajících na území Španělska i o cizince pracující nelegálně). Z těchto důvodů opakovaně přistoupila k regularizačním mechanismům.

Migrace Latinoameričanů do Španělska byla výrazně usnadněna bilaterálními výjimkami pro turisty z většiny latinskoamerických zemí, kteří cestovali do Španělska. Například dvoustranná dohoda mezi Španělskem a Kolumbií o zrušení vízové povinnosti pro návštěvníky pocházející

z jedné z těchto zemí byla uzavřena v roce 1961. Podobná dohoda s Bolívií byla podepsána v roce 1962 a s Ekvádorem v roce 1963. Mohli zde legálně pobývat po dobu 90 dnů, ale mnoho z nich se rozhodne překročit platnou dobu víza, z důvodu, aby mohli pracovat na neformálním trhu práce, i přes to, že čelí deportaci ze Španělska, jelikož jsou v zemi nelegálně, stejně jako neregulární imigranti. Ovšem Latinoameričané mají (i když překročí legální dobu pobytu 90 dní) mnohem větší pravděpodobnost, že mohou získat právní status *arraigo*. *Arraigo* je proces regularizace, který umožňuje jakémukoli neevropskému občanovi, který ve Španělsku po určitou dobu nelegálně žije, získat pobyt v zemi (Hierro, 2013).

4.2. Programy regularizace ve Španělsku

Španělské království přistupuje k otázce imigrace v posledních letech dost odlišně oproti dřívějšímu. Španělsko, stejně jako například Itálie je zemí, která je otevřená k regularizaci statusu cizinců na svém území (Hradečná, 2011). Španělská vláda byla nucena, ať už vnějšími či vnitřními tlaky, řešit neúnosnou situaci migrantů v zemi. Situaci začali řešit mimořádnými či průběžnými regularizačními opatřeními. Španělská vláda se pomocí těchto procesů snaží řešit situaci na pracovním trhu, a tak i získat kontrolu nad migrací a s tím spojenou ilegální migrací, a zvláště pak ilegální pracovní migrací.

Španělsko doposud eviduje šest hlavních regularizačních programů. Všechny tyto programy byly postaveny na obecném požadavku prokázání pobytu cizince na území Španělska ke stanovenému datu. Obvykle podmínku data doplňovala další podmínka nabídky práce neboli ekonomické kritérium. Až v roce 2005 bylo ekonomické kritérium stanoveno prvotní podmínkou legalizace migrantů. Mezi další kritéria pro legalizaci migrantů patří například podmínka bezúhonnosti (tato podmínka byla součástí všech šesti regularizačních opatření kromě jednoho z roku 2000), příslušnost k určité národnosti (tato podmínka se týkala Ekvádorců v roce 2001) nebo prokázání dostatečné integrace do společnosti (zavedené opatření v roce 2001) (Arango a Finotelli, 2009). Většina těchto regularizačních programů se vztahovala převážně na nelegální pracovníky, v některých případech se však týkaly i rodinných příslušníků nebo příslušníků určité národnosti. Od roku 1986 až do roku 2005 byl v celkovém součtu poskytnut legální status více než milionu cizinců (Arango a Finotelli, 2009). Všechny programy byly zavedeny pouze na omezenou dobu trvání. V počtu cizinců, kteří mohli zlegalizovat svůj pobytový status prostřednictvím regularizačního programu, se v rámci EU řadí Španělsko na druhé místo za Itálií, která přijala přes 1,2 mil. osob (Hradečná, 2011).

Regulérně do Španělska migrují jednotlivci, kteří vstupují do země legálně a mají platné povolení k pobytu a práci. Patří mezi ně lidé, kteří získali vízum za účelem studia, práce, sloučení rodiny nebo z humanitárních důvodů. Regulérní migrace je základní součástí španělské imigrační politiky pro řízení přílivu lidí do země. Španělsko se stalo atraktivní destinací pro regulérní migraci díky své stabilní ekonomice, kulturní rozmanitosti a sociálním výhodám, jako je zdravotní péče a vzdělání. Většina regulérních migrantů ve Španělsku pochází z Latinské Ameriky a severní Afriky. Imigranti ve Španělsku čelí problémům, jako je hledání zaměstnání, které odpovídá jejich kvalifikaci, a jazykové bariéře. I oni však svou prací a daněmi přispívají do španělského hospodářství. Celkově je regulérní migrace důležitým aspektem demografického složení Španělska a přispívá k jeho ekonomice a společnosti. Latinoameričané jsou jednou z nejpočetnějších skupin regulérních migrantů v zemi. Většina z nich pochází z Kolumbie, Venezuely, Ekvádoru, Peru a Bolívie (Amnestía internacional, 2018).

Existuje několik důvodů, proč se migranti z Latinské Ameriky rozhodnou přijít do Španělska. Jedním z hlavních důvodů jsou ekonomické příležitosti. Španělská stabilní ekonomika a pracovní trh přitahují mnoho latinskoamerických pracovníků, kteří hledají lepší vyhlídky na zaměstnání a vyšší mzdy. Dalším důvodem je sloučení rodiny. Mnoho latinskoamerických migrantů již má rodinné příslušníky žijící ve Španělsku a rozhodli se k nim připojit prostřednictvím programů slučování rodin. V posledních letech politická nestabilita a hospodářské krize v některých zemích Latinské Ameriky také přiměly lidi k migraci do Španělska za bezpečím a lepšími životními podmínkami. Latinskoameričtí migranti ve Španělsku však čelí problémům, diskriminaci a potížím se získáním právního postavení. Mnoho z nich pracuje ve špatně placených zaměstnáních, jako je úklid nebo stavebnictví. Navzdory těmto výzvám migranti z Latinské Ameriky významně přispěli španělské společnosti prostřednictvím své práce, kultury a rozmanitosti. Po celém Španělsku vytvořili živé komunity, které obohacují kulturní strukturu země (Rosati, 2018).

Tabulka 2: Regularizační programy ve Španělsku.

ROK	NÁZEV	OBDOBÍ PRO PODÁNÍ ŽÁDOSTI	DÉLKA PROGRAMU	DALŠÍ POŽADAVKY
1986	Regularizace 1. cizineckého zákona	23. 7. 1985 – 31. 3. 1986	8,5 měsíce	-
1991	Regularizace 1991	10. 6. -12. 12. 1991	6 měsíců	Nabídka stálého zaměstnání nebo podnikatelský projekt
1991/2	Regularizace rodinných příslušníků	10. 6. 1991 -10. 3. 1992	9 měsíců	Být rodinným příslušníkem osoby regularizované v r. 1991
1996	Regularizace 2. cizineckého nařízení	23.4. -23. 8. 1996	4 měsíce	Mít pracovní povolení či povolení k pobytu v době po 26. 5. 1986
2000	Regularizace 2. cizineckého zákona	21.3. -21.7 2000	4 měsíce	Žádat o pracovní povolení či povolení k pobytu, nebo ho vlastnit v předchozích 3 letech
2001	Dobrovolné návraty	1.2. -28. 2. 2001	1 měsíc	Ekvádorská národnost
2001	Přezkoumání žádostí regularizace 2. cizineckého zákona	Zahájeno správními orgány v březnu 2001		Podat žádost v programu z roku 2000 bez doložení pobytu ve Španělsku před 1. 6. 1999
2001	Sociální integrace	2.6. -1. 8. 2001	1,5 měsíce	-
2005	Normalizace zahraničních pracovníků	7.2. -7. 5. 2005	3 měsíce	Pracovní smlouva na 6 měsíců a více a 40 hodin týdně

Zdroj: Mazkirian, 2010. Vlastní zpracování.

Ve Španělsku největší počet cizinců v zemi pochází z Latinské Ameriky (36, 21 % z celkového počtu cizinců v roce 2006). Od roku 2000 začali migranti do Španělska přicházet hlavně za rodinnými příslušníky, kteří migrovali již dříve. Tento druh migrace podpořil existenci stálého toku migrace. Imigranti v produktivním věku byli důležití na trhu práce, jelikož populace ve Španělsku má stárnoucí tendence. V posledních letech se však snižuje přísun cizinců v produktivním věku, a to vede k dalším změnám v populaci, jejichž následkem bude snížený počet lidí ve středním věku a následně to negativně ovlivní i osoby v mladším věku. Dosud Španělsko eviduje šest regularizačních programů z let 1986, 1991, 1996, 2000, 2001 a 2005. Programy měly omezené trvání a byly postaveny na obecném požadavku prokázání pobytu na španělském území, který obvykle doplňovala podmínka nabídky práce. V roce 2005 byla podmínka práce hlavním požadavkem pro legalizaci migrantů (Hradečná, 2011).

4.3. Reakce na regularizace ze strany Evropské unie

Krok španělských regularizací byl kritizován především těmi členskými zeměmi EU, které se obávají přesunu většího počtu obyvatel v prostoru vnitřního trhu EU. Mezi tyto státy patří Německo, Francie a Nizozemí. Ovšem tento krok regularizací byl výhradní kompetencí španělské vlády, a proto EU nemohla do tohoto procesu jakkoli zasahovat. Výše zmíněné státy upozornily na to, že podobné procesy by mohly být impulzem pro další vlny ilegální imigrace do EU. Tento fenomén je nazýván „haló efekt“ (španělsky *efecto llamada*). Tento termín se ukotvil v odborné terminologii ve spojení s migrační politikou během poslední regularizace, kterou Španělsko uskutečnilo (únor-květen roku 2005). Členové španělské pravicové strany tento termín použili za účelem varovat před možným nebezpečím masové ilegální imigrace na území Španělska, jakožto pravděpodobného důsledku opakovaných regularizačních procesů.

Španělské regularizace podnítily, aby se téma migračních politik stalo společnou politikou. Následkem těchto debat bylo, že Evropská komise v roce 2005 návrh ministerstvům spravedlnosti a vnitřních záležitostí všech členských států na vytvoření společného informačního systému, který by zaznamenával a analyzoval všechna imigrační opatření jednotlivých států, jež by mohla mít dopad na ostatní členské státy EU. V následujícím roce došlo ke schválení tohoto návrhu a ke zvýšení úsilí o rozvoj společných imigračních politik (Hosnedlová a Piquero, 2007).

4.4. Postoje Španělů k cizincům

Postoj veřejnosti k imigraci se stal velkým společenským problémem. Navíc mohou tyto postoje společnosti ovlivňovat politiky ve vytvoření podpůrného nebo naopak nepřátelského prostředí, v postoji k migraci. Země a jednotlivé společnosti se liší v postojích k imigraci a přistěhovalcům. Například lidé v Severní Americe mají tendenci zastávat pozitivnější názory na imigraci než Evropané a Východoevropané mají tendenci být negativnější než Západoevropané (Esipova et al., 2017).

V roce 2000 imigrace patřila imigrace mezi největší problémy, což zapříčinila intenzivní vlna imigrace do Španělska. Přitom byli Španělé do této doby k migrantům nakloněni pozitivně. Clavita (1998) uvádí, že v 90. letech patřili Španělé mezi nejméně xenofobní a rasistický národ v celé Evropě. V roce 2005 považovali Španělé imigraci za druhý největší problém v zemi, což bylo ovlivněno i teroristickými útoky v USA z roku 2001. Nepřidaly tomu ani teroristické útoky v Madridu v roce 2004. Navíc už v roce 2006 na území nelegálně přicházeli desítky tisíc migrantů z afrického kontinentu. Od roku 2007 až 2010 byly hlavními problémy ve Španělsku nezaměstnanost, ekonomická a politická situace v zemi. Ekonomická krize ztížila život několika miliónům obyvatel (Clavita, 1998).

V důsledku vysoké nezaměstnanosti nevraživost vůči migrantům sílí. Příkladem mohou být následující mýty tradované o imigraci ve Španělsku:

1. mýtus: „Imigranti nám berou práci a k tomu nemají žádné vzdělání.“ Tento mýtus vyvrací španělský sociolog Cachón Rodríguez (2008) a dokládá, že v roce 2007 pracovalo v zemi na dva miliony imigrantů a že nezaměstnanost byla nejnižší za posledních 30 let. Navíc migranti obvykle vykonávají práce, o které domácí obyvatelstvo nemá zájem.

2. mýtus: „Imigranti zneužívají veřejného zdravotnictví.“ V průzkumu CIS z roku 2007 bylo 45 % z dotázaných Španělů přesvědčeno, že přítomnost imigrantů snižuje kvalitu zdravotní péče (Cebolla Boado, 2009). Imigranti celkově využívají lékařských služeb méně než Španělé. Navíc imigranti představují pouze 4,6 % veškerých výdajů na zdravotnictví (Público, 2008). Můžeme opět zdůraznit fakt, že migranti jsou většinou mladí a zdraví lidé.

3. mýtus: „Imigranti snižují úroveň vzdělání.“ V roce 2007 bylo 45 % dotázaných Španělů přesvědčeno, že přítomnost imigrantů ve školách snižuje kvalitu vzdělání (Público, 2008). Žáci imigrantů a žáci Španělů mají často odlišný přístup ke vzdělání. Imigranti obvykle navštěvují státní školy, zatímco Španělé navštěvují soukromé, polosoukromé neboli církevní školy. Tento fakt přispívá k segmentaci společnosti (Moreno Fuentes, 2009).

4. mýtus: „Imigranti páchají nejvíce trestných činů“: Mnoho Španělů spojuje kriminalitu s imigrací. Největší sympatie mají Španělé právě vůči imigrantům původem z Latinské Ameriky. Latinoameričané díky svému jazyku, podobné kultuře, náboženskému vyznání, ale i pracovitosti a větší participaci na společenském životě byli vždy Španěly lépe přijímáni, oproti migrantům například z Afriky nebo migrantům z východní Evropy. Teroristické útoky v Madridu v roce 2004 byly katalyzátorem ještě větší xenofobie (islamofobie) k marockým imigrantům. Média této problematice taktéž nenapomáhají, jelikož se často spousta věcí svádí na migranty (Cuesta, 2007).

Zvláštní vztah má Španělsko k zemím Latinské Ameriky. Mnoho Latinoameričanů sní o Španělsku jako o zemi vyvolené a když už se sem dostanou, neradi se vracejí do mateřské země. Často se zde usadili a našli azyl i veřejné osobnosti (diktátoři, bývalí prezidenti, exulanti) jihoamerického původu (Beneš et al., 2000).

CIS provedlo výzkum názorů Španělů na menšiny a imigranty v zemi. Dle tohoto průzkumu až 80 % migrantů pracuje v odvětvích, ve kterých Španělé nechtějí pracovat, ale i přes to až třetina respondentů věří, že imigranti berou Španělům práci a až 62 % věří, že imigrace ovlivňuje snižování platů. V roce 1995 si 31, 7 % respondentů myslelo, že je ve Španělsku příliš mnoho imigrantů; v roce 2009 to bylo 45, 6 % respondentů; a v roce 2014 už téměř polovina respondentů (48 %) (Princová a Travasso, 2016). Problematiku týkající se imigrantů ve Španělsku řeší Ministerstvo inkluze, sociální bezpečnosti a migrace (španělsky *Ministerio de Inclusion, seguridad social y migraciones*).

5. Latinskoamerická migrace do Španělska

Přistěhovalectví z Latinské Ameriky se dle dat do roku 2001 ukázalo jako určující rys španělského přistěhovalectví. V posledních letech komunita latinskoamerických migrantů vzrostla, ale její počátky sahají až do 70. a 80. let 20. století. Do 90. let dominovala imigrace z Argentiny (32,3 % v roce 1991). Podle sčítání obyvatel právě argentinští migranti představovali téměř jednu třetinu ze všech latinskoamerických migrantů, následující početnou skupinu tvořili Venezuelané (12,8 % v roce 1991). Většina imigrantů byli političtí exulanti, dobře situovaní důchodci, vzdělaní lidé a potomci zámožných emigrantů. Ke konci 90. let venezuelská populace (18,3 % v roce 1996) začíná upadat, a naopak ji začíná převyšovat populace z Peru a z Dominikánské republiky (4,7 % dohromady v roce 1991 a při sčítání v roce 1996 dohromady 13,2 %). Přicházeli do Španělska hlavně kvůli složité politické situaci v domovských státech. Na začátku 21. století se do vedení v počtu migrantů původem z Latinské Ameriky dostávají imigranti ze zemí Ekvádor, Kolumbie a Bolívie (14,8 % dohromady v roce 1999). Z důvodu omezení masového přílivu imigrantů z Peru a Dominikánské republiky, zavedlo Španělsko vízovou povinnost pro občany těchto zemí v letech 1992 a 1993 (Hierro, 2013).

Až do konce 90. let 20. století byla na španělských oficiálních statistikách imigrace z Ekvádoru a Kolumbie neviditelná, jelikož kvůli malému počtu spadali tito migranti do obecné kategorie všech občanů z jihoamerických zemí. Změna nastala až v roce 2001, kdy se migranti z již zmíněných zemí stali druhou a třetí nepočetnější skupinou (tvoří 53,4 %) imigrantů ve Španělsku (mimo migrantů ze zemí EU). Menšina těchto migrantů se rychle rozrůstala také z důvodu rostoucí poptávky po ženské práci v domácnostech, úklidech, péči o děti a seniory, kterou Španělé vykonávat obvykle nechtěli. Dříve tuto práci zastávali imigranti z Peru a Dominikánské republiky. Další poptávka pro práci migrantů byla v sektoru stavebnictví (Hierro, 2013).

Osídlení latinskoamerické populace je prostorově koncentrované. V roce 2007 až 45 % imigrantů z Latinské Ameriky žilo ve Španělsku ve dvou provinciích, konkrétně v hlavním městě Madridu a Barceloně. Mezi důvody koncentrace právě v těchto městech uvádí Góméz-Quintero (2005), pracovní příležitosti v sektoru služeb a také sociální role propojených sítí.

Poslední velkou vlnu migrantů zažilo Španělsko z Bolívie v roce 2007 (12,8 %). Jednalo se o čtvrtou největší skupinu imigrantů mimo těch ze zemí EU. Právě kvůli těmto nedávným migračním vlnám se ze Španělska stává jedna z hlavních imigračních zemí na světě (Hierro, 2013).

Region Latinské Ameriky a Karibiku se v posledních desetiletích stal zdrojem velké emigrace, a to s různorodými destinacemi. V současnosti se jeden z deseti migrantů, z celkových 150 milionů mezinárodních migrantů, narodil v latinskoamerické nebo karibské zemi (ve statistice chybí migranti bez dokumentace nebo dočasně vysídlené osoby). Téměř 21 milionů obyvatel Latinské Ameriky a Karibiku žilo v roce 2000 mimo zemi svého původu, v roce 2005 číslo vzrostlo až na 25 milionů, z nichž přibližně 22 milionů žije ve vyspělých ekonomikách v Severní Americe, Evropě a Japonsku, zatímco 3 až 5 milionů pracuje v sousedních zemích Latinské Ameriky (BID, 2006). Cíle emigrace bývají různorodé, ale drtivá většina míří právě do USA. Atraktivita vnitrostátní migrace postupně klesá (například v Argentině).

5.1. Příčiny emigrace z Latinské Ameriky

Dle Sáncheze-Toleda (2009) hlavními příčinami emigrace z Latinské Americe jsou:

1. Politická a sociální nestabilita: Latinská Amerika a Karibik byly až do 50. let 20. století pólém přitažlivosti, především Brazílie, Argentina, Chile, Uruguay, Venezuela, nicméně po ropné krizi a nástupu pravicových diktatur na jihu kontinent změnil migrační tradici a region se stal pólém emigrace.

2. Chronická chudoba v mnoha zemích: ve společnostech došlo k hlubokým změnám s cílem dosáhnout začlenění do světové ekonomiky, strukturální úpravy ke snížení fiskálních deficitů a hledání vyšší produktivity, zahrnující organizační efektivitu a technologii. Prohlubování propasti mezi chudobou a bohatstvím je vynikajícím propagátorem masové migrace (Braidó, 2001). Statistiky mohou potvrdit výše uvedená tvrzení. Podíl světové populace žijící v chudobě se za posledních 50 let snižoval rychleji než za předchozích 500 let. Propast mezi životní úrovní nejbohatších a nejchudších částí světa se však stále prohlubuje. V roce 1975 bylo HDP na hlavu zemí s vysokými příjmy 41krát vyšší než v zemích s nízkými příjmy a osmkrát vyšší než v zemích se středními příjmy. Dnes je HDP na hlavu zemí s vysokými příjmy 66krát vyšší než v zemích s nízkými příjmy a 14krát vyšší než v zemích se středními příjmy (Informe de la Comisión Mundial sobre las Migraciones Internacionales, 2005).

Chudoba v zemích původu může být ovlivněna remitencemi, které zasílají migranti. Remitence představují nejnámější a nejhmatatelnější dopad mezinárodní migrace na zemi původu. I když jejich odhad může být složitý, velikost částek transferů od migrantů je velmi významná a tvoří významnou část hrubého domácího produktu zemí původu. Například v letech 2000 až 2004

představovaly remitence v zemích Latinské Ameriky v průměru 5 % HDP a v roce 2002 dosáhly více než 80 % FDI odeslaných do regionu (Cruz, 2006). Pro ekonomický růst Latinské Ameriky jsou tyto finanční toky relevantní, ale nabývají na významu v zemích, kde představují jeden z hlavních zdrojů příjmů v cizí měně. V roce 2007 představovaly remitence pro ekonomiky Salvadoru, Guatemaly, Hondurasu a Nikaraguy 20 %, 12, 5 %, 25 % a 14 % HDP (ECLAC, 2007). Latinskoamerické země však nemohou být na těchto tocích závislé jako na jediné cestě svého růstu, protože jednou z charakteristik remitencí je jejich vysoký vztah k externím faktorům, tj. ekonomickým krizím, přírodním katastrofám a válkám. Příkladem toho je mezinárodní hospodářská a finanční krize z roku 2008, která od počátku ovlivnila tempa růstu těchto transferů (Sánchez-Toledo, 2009).

5.2. Vízová povinnost

Největší boom latinskoamerických migrantů do Španělska proběhl koncem 90. let 20. století právě až do vypuknutí ekonomické krize v roce 2008. Kromě ekonomických a politických faktorů souvisí nárůst latinskoamerické populace ve Španělsku také s historickými migračními vazbami mezi Latinskou Amerikou a Španělskem. Ve srovnání s jinými migranty mají Latinoameričani lepší možnosti získat povolení k pobytu nebo získání občanství ve Španělsku (García Ballesteros et al., 2009). V roce 2020 tak Latinoameričané tvořili až 43, 1 % obyvatel Španělska, kteří se narodili v zahraničí, nejméně polovina z nich vlastnila španělský pas (INE, 2021a). Migranti z Latinské Ameriky mohou získat španělské státní občanství již po dvou letech nepřetržitého legálního pobytu ve Španělsku. Navíc díky bilaterálním smlouvám se Latinoameričané nemusí vzdávat svého původního občanství a mohou mít tedy dvojí občanství. Pro cizince, kteří uzavřou manželství se španělským občanem, tvoří doba pro získání občanství pouze jeden rok. Udělování španělského občanství je rozšířeno i na děti imigrantů, které pocházejí ze země, jejíž legislativa vyžaduje registraci dítěte na velvyslanectví nebo konzulátu zúčastněného státu pro získání státní příslušnosti. Toto opatření se vztahuje například na děti Ekvádorců, a navíc poskytuje rodičům značné výhody, jako je osvobození od vízové povinnosti a právo pracovat nebo pobírat dávky, což je v podstatě stejné jako pro děti narozené ve Španělsku, se zvláštní ochranou před vyhoštěním. Španělskou národnost je možné získat i narozením na území Španělska nebo prostřednictvím původu, takže dítě, ať už se narodí kdekoli, jehož matka či otec má španělskou státní příslušnost, je považováno za španělského státního příslušníka dle původu. Díky tomu, že Latinoameričané mají možnost získat evropské občanství, mohou se i přesunout do jiného evropského členského státu za prací (Hierro, 2013).

Ve Španělsku je zavádění víz v kompetenci státu. Španělský cizinecký zákon z roku 1985 zřídil systém kontroly vstupu tzv. dvojího filtru. První filtr se týká vyřízení víza na španělských konzulárních úřadech v zemích původu. Druhý filtr se týká revize vstupních dokumentů na hraničních přechodech (Moya Molapeira, 2006). Vízová povinnost se týká všech migrantů ze zemí Afriky. Latinoameričané, kteří mají blízko ke Španělům, jak historicky, kulturně, tak jazykově, mají privilegovaný status. Tento privilegovaný status jim od začátku nového tisíciletí umožňuje vycestovat do Španělska bez víza. Mnoho migrantů tedy do země přišlo jen s platným cestovním pasem a po uplynutí 90denní doby pobytu v zemi zůstali (González Enríquez, 2009; Calavita, 1998). V roce 1999 zaznamenala země velký příliv Ekvádorců, na který Španělsko nereagovalo. Až Rada EU v roce 2003 rozhodla, že Ekvádorci musí při vstupu do země mít platná víza, stejně jako to platí pro migranty z třetích zemí. V roce 2002 tvořila ekvádorská diaspora druhou nejpočetnější skupinu, a to hned po Maročanech. V roce 2007 byla vízová povinnost zavedena i pro migranty z Bolívie (KOM, 2004).

Zavedení víz svým způsobem imigrační vlnu zmírnilo, ale příliv migrantů to nezastavilo. Naopak vzrostl počet nelegálních migrantů v zemi. Důvodem pro to je, že migranti do země přicházejí s platnými vízy a po vypršení lhůty pobytu v zemi nadále zůstávají. Někteří neregulární migranti se později vrací do země původu, ale někteří čekají na pozdější povolení k pobytu, dle zásad, které jsou již zmíněny v kapitole o regularizacích.

5.3. Přístup ke zdravotní péči, vzdělání a bydlení

Do roku 2000 mohli být imigranti ošetřeni pouze v akutních případech. Omezený přístup měli také ke vzdělání, v případech neregulárních migrantů nebyl žádný přístup ke vzdělání (Moreno Fuentes, 2000). Cizinecký zákon z roku 2000 změnil práva a svobody a sociální integraci migrantů. Každý cizinec bez ohledu na to, zda se jedná o regulárního nebo neregulárního imigranta, má bezplatný přístup ke zdravotní péči a vzdělání. Podmínkou je registrace v systému padrón (systém padrón je již vysvětlen výše v kapitole o regularizaci migrantů) a také doložení platné adresy. Po registraci migranti získají tzv. certifikát registrace v obci (španělsky Certificado de Empadronamiento). Neregulární imigranti se ovšem často nedomáhají svých práv, a to z důvodu neprokázání platného dokladu totožnosti nebo z obavy, že se tím prozradí a že je země bude chtít vyhostit. Certifikát registrace umožní imigrantům, i těm neregulárním, získat zdravotní kartu (španělsky Tarjeta de Salud), která garantuje přístup k bezplatné

zdravotní péči. Neregulární a nezaregistrovaní imigranti mají přístup jen k lékařské pohotovosti.

Co se práva na vzdělání týče, nezletilým imigrantům (mladším 18 let) s regulárním a neregulárním statutem je zaručen přístup ke vzdělávání za stejných podmínek jako domácí populaci. Cizinci musí své děti zapsat v Registru a na základě vystavěného certifikátu jim bude přidělena škola v okolí bydliště (RTVE, 2010).

Přístup k bydlení Španělsko poskytuje pouze regulárním migrantům na svém území. Politika bydlení je ve Španělsku, jakožto sociálním státu, jedna z nejslabších. Domácí obyvatelstvo často vlastní jeden nebo více bytů, tudíž podpora pro menšiny by se setkala s nepochopením u domácí populace (Calvo Algaba, 2003). I přesto existuje ve Španělsku sociální dotované bydlení (španělsky *Vivienda de Protección Oficial*), které je určeno pro sociálně a ekonomicky znevýhodněné vrstvy populace. Aby tyto byty mohli získat i migranti, musí splnit to, že jejich pobyt na španělském území přesáhne dva roky. Neregulární imigranti jsou tou nejzranitelnější skupinou populace. V nejhorsích podmínkách se nacházejí nově příchozí imigranti, jelikož obvykle nemají finanční prostředky na zaplacení celého nájmu a mnohdy ani jednoho pokoje. Existují i případy, kdy majitelé bytů pronajímají lůžka na určitý počet hodin, tzv. vyhřátá lůžka (španělsky *camas calientes*), obvykle na šest hodin (Solidaridad, 2006). Imigranti bydlí nejčastěji v periferních čtvrtích nebo v historických centrech, kde jsou ceny bytů vzhledem k jejich stavu nižší. Dalším důvodem, proč si imigranti vybírají právě tyto lokality je, že zde existuje komunita jejich krajanů, kteří jim usnadňují začlenění do hostitelské společnosti. Tato situace vede k jisté segregaci obyvatelstva a tvoření ghett (Moreno Fuentes, 2010).

6. Latinoameričané na trhu práce

Latinoameričané na španělském trhu vykonávají zejména práce v sektoru služeb a stavebnictví (Pellegrino, 2004). Podle průzkumu National Survey on Immigration z roku 2007 většina migrantů začala pracovat v domácnostech, stavebnictví a ubytovacích a stravovacích službách. Tento průzkum také ukazuje, že migranti z Latinské Ameriky mají vyšší úroveň vzdělání. V roce 2007 mělo až 23, 4 % imigrantů minimálně středoškolské vzdělání. Mezi nejvíce kvalifikované patří Argentinci. V roce 2007 mělo 33, 5 % minimálně středoškolské vzdělání. Ve stejném roce bolivijsí migranti s vyšším, než středoškolským vzděláním tvořili 21, 7 %, zatímco Ekvádorců se stejným vzděláním bylo jen 10, 4 %. První generace migrantů často pracovala v méně kvalifikovaných odvětvích, zatímco u dalších generací je vidět posun ke kvalifikovanější práci, než je například sektor stavebnictví. Spousta migrantů již zaměstnání také změnilo, z prvního méně kvalifikovaného na více kvalifikované.

Pozoruhodné je také to, že většinu migrantů z Latinské Ameriky tvoří ženy (54, 6 % v roce 2007). Týká se to zejména žen z Nikaraguy, Paraguaye, Hondurasu, Salvadoru a Brazílie, kde ženy migrantky tvoří až 60 %. Naopak migranti muži převažují z Argentiny, Uruguaye a Chile. U žen migrantek se očekává klesající tendence, zatímco po mužích do sektoru stavebnictví a zemědělství poptávka nadále vzrůstá (Hierro, 2013).

Tabulka 3: První a současná povolání imigrantů z Latinské Ameriky.

	Současná pozice	První povolání	Rozdíl
Zemědělství	29,867	64,463	-34 596
Výrobní	100 349	80,273	20 076
Konstrukce	160 650	142 509	18,141
Obchod	127,185	97,991	29,194
Ubytovací a stravovací služby	138,352	132,203	6,149
Přeprava	59,117	32,897	26,220
Obchodní, stavební a další podpůrné služby	103,334	87,219	16 115
Vzdělávací služby	18,583	16,601	1,982
Zdravotní péče a sociální pomoc	49,053	38,254	10 799
Ostatní sociální služby a osobní služby	40,959	39,254	1,705
Práce v domácnostech	129,533	230 803	-101 270
Ostatní služby	14,449	8,963	5,486

Poznámka: Údaje se týkají pracovníků z Latinské Ameriky, kteří přišli do Španělska před rokem 2004.

Zdroj: National Survey on Immigration (2007).

6.1. Ekonomická krize a dopady na migraci

Na začátku nového tisíciletí začali do země přicházet migranti, kteří měli zájem v zemi zůstat dlouhodobě a chtěli se zde uplatnit na trhu práce. A právě v tomto období byla ekonomická situace ve Španělsku výjimečně prosperující. Ve Španělsku se zvětšovala vzdělanost obyvatelstva, a proto se také měnil zájem o pracovní místa. Obyvatelstvo se soustředilo na lepší pracovní uplatnění, které vyžadovalo vyšší vzdělání. Mezi lety 1995-2005 vzniklo v zemi asi 6 milionů pracovních míst, o které místní obyvatelstvo nemělo zájem. Imigranti pracovali obvykle na místech s horšími podmínkami, s nízkými platy, jednalo se také o fyzicky náročné práce a práce bez vyhlídek na kariérní růst. Díky tomu migranti zaplnili mezeru na trhu. Nejvíce migrantů pracovalo v sektoru stavebnictví (Recinová, 2010).

Ekonomická krize, která začala v roce 2008, silně zasáhla tuto zemi. Ekonomická krize se spolu s vysokou nezaměstnaností podepsala nejen na domácím obyvatelstvu, ale především na imigrantech. Počet nezaměstnaných místních obyvatel se prudce zvýšil a společně s ním se zvýšil i počet nezaměstnaných migrantů. V některých statistikách se poukazovalo až na čtyřicetinásobný nárůst nezaměstnanosti migrantů oproti roku 2007. Především nejvíce utrpěl sektor stavebnictví (Pajares, 2009).

Do roku 2008 Španělsko poskytovalo migrantům dostatek volných pracovních míst, dobré zázemí a čerpání sociálních výhod, což bylo pro cizince velice atraktivní (Zimmermann a Bauer, 2002). Krize nezaměstnanosti se týká všech skupin obyvatelstva, včetně těch s dosaženým vyšším vzděláním, a tato krize je také největším problémem současného Španělska (Brzobohatá, 2016). Do roku 2007 byla nejvyšší míra nezaměstnanosti 8,57 %. Krize způsobila 21% nezaměstnanost, přičemž víc než 40 % nezaměstnaných bylo mladších 26 let. Někteří ekonomové, jako například Fondeville a Ward, kteří se zabývají otázkou dopadu ekonomické krize na skupinu studentů a čerstvých absolventů, mluví o takzvaném *scarring effect* (česky efekt zjizvení). Tento efekt má na svědomí, že se emigrující mladí lidé v zahraničí spokojí s prací, o které by ve své mateřské zemi neuvažovali (Fondeville a Ward, 2014). I přes poslední příznivé výsledky zůstává španělská nezaměstnanost hned po Řecku druhá nejvyšší v Evropě. Tato krize nijak neušetřila ani imigranty, kteří do země přišli po roce 2000. Nejpočetnějšími skupinami byli Maročané, Rumuni a Ekvádorci (Withol de Wenden, 2020).

7. Vliv imigrace na míru kriminality ve Španělsku

Jedním z nejjasnějších vědeckých trendů ve světě kriminologie je, že kriminalita v celém západním světě klesá, zejména vraždy a majetková kriminalita. Spojené státy americké byly první zemí, která tento pokles zaznamenala. V Evropě byl potvrzen pokles majetkové kriminality a smrtelného násilí, ovšem ostatní násilné trestné činy přibývají (Aebi a Linde, 2010). Pokles kriminality je nejvíce připisován stárnutí populace. Míra kriminality ve Španělsku je velmi nízká ve srovnání s ostatními členskými státy Evropské unie. Existuje studie vypracovaná Univerzitou Carlose III v Madridu, ve spolupráci se španělskou agenturou SINC (2008), která demonstruje, že vztah imigrace a kriminality není přímo úměrný. Studie potvrzuje význam jazyka a vzdělávání. U španělsky mluvících migrantů a migrantů ze států EU (kteří nemají rodný jazyk španělštinu) byla zpozorována nižší míra kriminality. Stejně tvrzení platí pro migranty s vyšším vzděláním. Naopak vysoká míra kriminality se vztahuje k mužům imigrantům do 25 let věku, kteří mají obvykle nižší úroveň vzdělání. Je ovšem nutné brát tyto studie spíše orientačně. Za imigranty totiž považujeme například starší manželský pár z Německa, který se do Španělska stěhuje na důchod. Stejně tak za imigranty považujeme mladé migranty z Maroka, kteří sem migrují za jinými důvody (obvykle ekonomickými). Zadržené osoby jsou většinou ze zemí, odkud přichází největší počet migrantů, tedy z Maroka (28, 5 %) a Rumunska (23, 9 %), následují Ekvádor (7, 5 %) a Kolumbie (7, 3 %). Nejdůležitější poznatek je, že pokud jsou imigranti integrováni do společnosti, klesá u nich míra kriminálního chování (Alonso-Borrego et al., 2012).

7.1. Kriminalita mladistvých

Bohužel neexistují žádné studie o míře kriminality v populaci mladých migrantů, ale v jiných oblastech zjištění ukazují, že mladiství migranti ve Španělsku konzumují méně drog než jejich španělské protějšky, podílejí se na školním násilí v podobné míře jako španělští mladiství a užívají si vysokou kvalitu života (Nunes et al., 2016).

Ve Španělsku se příliš nepotýkají s kriminalitou u mladistvých, protože dle dat z *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics* z roku 2014, mladiství (14-17 let) tvoří velmi malé procento z celkového počtu zadržovaných v zemi, tedy 5, 5 %, což je výrazně méně, než je evropský průměr 9, 3 % (Aebi et al., 2014). Statistiky navíc ukazují jasný klesající trend kriminality mladistvých. Míra kriminality mladistvých se během 15letého období 2001–2016 neustále snižovala. Míra zadržování mladistvých klesla mezi lety 2001 a 2016 téměř o polovinu, ze 125 na 69 na 10 000 obyvatel (Fernández-Molina a Bartolomé Gutiérrez, 2020).

Veškeré kriminální chování, kromě krádeží v obchodech se dle studií z let 2006 a 2013 snížilo. Další trestné činnosti jako je vandalismus, vloupání, násilí a napadení se od první studie v roce 1992 až do současnosti postupně snižovalo. Naopak se za posledních 20 let zvýšil počet krádeží v obchodech, krádeží automobilů a loupeží (Fernández-Molina a Bartolomé Gutiérrez, 2020). Nárůst násilí mezi partnery a násilí mezi dětmi a rodiči ve Španělsku by mohl být důsledkem zvýšené citlivosti vůči násilí v západních zemích, což vede k nárůstu ohlašování trestných činů. To platí zejména o domácím násilí, jak ukázal španělský výzkum u dospělých (Kivivuori, 2014).

U mladistvých, kteří pochází z ekonomicky stabilnějších rodin, statisticky významně poklesl vandalismus, vloupání, skupinové boje a přepadení. Naopak u této skupiny mladistvých mírně narůstá majetková trestná činnost (krádeže v obchodech, krádeže aut a loupeže). Avšak u mladistvých pocházejících z ekonomicky slabších rodin byl zaznamenán statisticky významný pokles pouze u vandalismu a narůstají trestné činy jako jsou krádeže v obchodech, krádeže aut, vloupání a vloupání do automobilů. Údaje o kriminalitě mezi mládeží z ekonomicky znevýhodněných rodin zaznamenaly negativnější trend než u mládeže z ekonomicky lépe zabezpečených rodin. Popsané trendy španělské kriminality mladistvých jsou velmi podobné trendům v jiných evropských zemích (Fernández-Molina a Bartolomé Gutiérrez, 2020).

Diskuze

Hlavním tématem, kterému se v této práci věnuji je, imigrace Latinoameričanů do Španělska. Migrace z Latinské Ameriky do Španělska má dlouhou historii a mnoho Latinoameričanů hledá ekonomické a politické příležitosti ve Španělsku. Během několika posledních desetiletí se počet Latinoameričanů přistěhovalých do Španělska výrazně zvýšil a mnozí se rozhodli se tam usadit natrvalo. Jedním z hlavních faktorů, které řídí migraci z Latinské Ameriky do Španělska, jsou ekonomické příležitosti. Španělsko má silnou ekonomiku a trh práce a mnoho Latinoameričanů ho považuje za místo, kde si mohou zlepšit životní úroveň a pokročit v kariéře. Kulturní a jazykové vazby mezi Latinskou Amerikou a Španělskem z něj navíc činí atraktivní destinaci pro ty, kteří hledají nový domov. Existují však také výzvy a potíže, kterým mohou latinskoameričtí migranti čelit, když přijedou do Španělska. Jednou z největších výzev je jazyk. Přestože je španělština úředním jazykem ve Španělsku i Latinské Americe, existují regionální rozdíly v přízvuku a slovní zásobě. Kromě toho může být skličující orientovat se v byrokracii související se získáváním víz, pracovních povolení a další dokumentace. Sociální integrace může být pro migranty z Latinské Ameriky rovněž výzvou, přičemž určité potíže způsobují problémy, jako jsou diskriminace a kulturní rozdíly. Ve Španělsku se však vytvořilo mnoho latinskoamerických komunit, které nově příchozím poskytují podporu a pocit společenství. Celkově je migrace z Latinské Ameriky do Španělska složitým problémem s mnoha faktory.

Španělé mají často očekávání, že imigranti jim budou brát práci, budou zvyšovat kriminalitu v zemi nebo využívat sociálního systému a zdravotnictví. Tento názor domácí populace se týká hlavně imigrantů z Afriky a východní Evropy. Španělé mají nejvíce kladný vztah právě k migrantům z Latinské Ameriky, a to hlavně z kulturních a jazykových příčin. Výsledky této práce ovšem poukazují na to, jak ve skutečnosti migranti ovlivňují různá odvětví ve Španělsku. Imigranti pracují v odvětvích, o která domácí populace nemá zájem. Ve Španělsku se jedná především o sektory stavebnictví, práce v domácnostech, zemědělství apod. Co se týká kriminality, Latinskoameričtí imigranti nijak výrazně nezvyšují trestnou činnost v zemi, a to ani mladiství imigranti.

Podobné výsledky ve své diplomové práci přináší i Kateřina Poláchová, (2011). V otázce regularizací cizinců na španělském území, které ve Španělsku probíhaly, autorka několikrát poukazuje na to, že mohou být do jisté míry kontraproduktivní, jelikož zapříčinily větší příliv neregulérních migrantů. V této práci jsem se snažila spíše poukázat na pozitivní důsledky regularizací. Například, že díky těmto regularizačním programům mohli lépe mapovat počty nebo pobyt cizinců na svém území. Oba výzkumy se shodují na tom, že úspěšná integrace

imigrantů může napomoci udržet ekonomický růst a sociální soudržnost. Pokud budou migranti ze společnosti vyčleňováni, může docházet ke vznikům ghett a jiných vyloučených lokalit. Imigranti napomáhají populačnímu růstu ve Španělsku, jelikož tvoří největší přírůstek v zemi. Navíc následkem migrace se španělská města často rozrůstají více než přirozeným přírůstkem domácích obyvatel. Výsledky této práce tedy poukazují na to, že pro Španělsko je imigrace celkově přínosem.

Závěr

Migrace obyvatel do Španělska je složitý, ale také mnohostranný jev. V posledních desetiletích je zde imigrace na vzestupu. Politická, ekonomická a sociální dynamika migračních proudů právě z Latinské Ameriky, byla utvářena různými faktory. Mezi hlavní faktory patří historické vazby mezi Španělskem a Latinskou Amerikou a kulturní podobnosti těchto regionů. Navíc migranty lákají ekonomické příležitosti, které jim Španělsko nabízí.

V této práci je poukázáno na to, že značný počet Latinoameričanů migruje do Španělska hlavně za účelem lepších ekonomických příležitostí, ale také za účelem lepší životní úrovně nebo za účelem lepšího vzdělání nebo slučování rodin. Tento migrační proud byl také ovlivněn sociálními a politickými nepokoji v mnoha zemích Latinské Ameriky, které donutily obyvatele migrovat. Jejich častým cílem se stalo právě Španělsko díky již zmíněné podobnosti těchto regionů. Migranti z Latinské Ameriky jsou španělskou domácí populací vnímáni nejvíce pozitivně ze všech imigrantů na území, avšak i přesto se často setkávají s diskriminací nebo sociálním vyloučením od domácí populace.

Migrační proud Latinoameričanů přinesl také různé změny ve španělské sociální a kulturní dynamice, včetně vzniku multikulturní společnosti ve Španělsku. Dopad migrace z latinskoamerických zemí měl také významný dopad na ekonomiku a trh práce. Imigranti totiž značně přispěli k růstu několika sektorů a vyplnily mezery na trhu práce v zemi.

Důležité je, aby byli Latinskoameričtí migranti integrováni do španělské společnosti a bráni rovnocenně jako domácí obyvatelstvo, jelikož poté budou moci plně přispívat společnosti, ve které žijí.

Literatura

AEBI, M, LINDE, A. *Dochází v západní Evropě k poklesu kriminality?* Evropský věstník o trestní politice a výzkumu. 2010. s. 251–277.

AMNESTÍA INTERNACIONAL. *INMIGRACIÓN Y REFUGIO EN ESPAÑA*. España. 2020. [online] [cit. 10.3. 2023] Dostupné z: https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/espana/refugio/?utm_source=Grants&utm_medium=ppc&utm_campaign=grants&utm_content=form_socio&gclid=Cj0KCQjww4-hBhCtARIsAC9gR3a1kXIp2f3RXLZdWLnGX7VPCOgwxb8waV1WaTQMA8w8SXRPrDuKEaAuEOEALw_wcB.

ARANGO, J., FINOTELLI, C. *Italia, España y el modelo migratorio mediterráneo en el siglo XXI*. Real Instituto Elcano. 2007. [online] [cit. 5.1. 2023] Dostupné z: <http://www.realinstitutoelcano.org>.

ARANGO, J, FINOTELLI, C. *Past and Future Challenges of a Southern European Migration Regime: The Spanish Case*. 2009.

BARRETT, A. *Irish Migration: Characteristics, Causes and Consequences*. IZA. Discussion Paper No. 97. IZA, Bonn. 1999.

BENERÍA, L., DEERE, C. D., & KABEER, N. *Gender and international migration: Globalization, development and governance*. In L. Oso & N. Ribas-Mateos (Eds.), *The international handbook on gender, migration and transnationalism: Global and development perspectives*. s. 45–68. 2015.

BENEŠ, V. *Španělsko a Španělé*. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-952-7.

BID-MIF. *Remittances. Transforming labor markets and promoting financial democracy*. Washington, D.C. 2005. [online] [cit. 10.1. 2023] Dostupné z: <http://www.iadb.org/idbamerica>.

BLACK, J. *Global migration indicators 2021*. International Organization for Migration (IOM), 2021, Geneva.

BORREGO C. A, NUNO G, VÁZQUEZ P. *DOES IMMIGRATION CAUSE CRIME?* [online]. 2011. [cit. 10.1. 2023] Dostupné z: <http://earchivo.uc3m.es/bitstream/handle/10016/10715/we1108.pdf;jsessionid=E220C46F019>.

BRAIDO, F. *Las causas de la emigración en América desde la perspectiva de la iglesia en América Latina y del CELAM*. 2001.

BRZOBOHATÁ, N. *Vliv migrace na regionální rozvoj a oblast bezpečnosti Španělska*. Brno, 2016. Masarykova univerzita. [online] [cit. 5.1. 2023] Dostupné z: <https://theses.cz/id/wm73t0/18327147#page=45&zoom=100,129,498>.

CACHÓN, L. *La formación de la España inmigrante: mercado y ciudadanía*. Revista Española de Investigaciones Sociológicas. 2000. s. 95-126.

CACHÓN RODRÍGUEZ, L. *Los inmigrantes en el mercado de trabajo en España (1996-2004)*. In: Aja, Eliseo, et al. (eds.), *Veinte años de inmigración en España: Perspectiva jurídica y sociológica (1985-2004)*. La edición. Barcelona: Fundación CIDOB, Edicions Bellaterra. 2006. ISBN 84-87072-62-3.

CALVO ALGABA, A. *La discriminación en el acceso al mercado de la vivienda: las desventajas de la inmigración. Novedades y permanencias*. Scripta Nova: revista electrónica de geografía y ciencias sociales, 2003. [online] [cit. 20.3. 2023] Dostupné z: <https://raco.cat/index.php/ScriptaNova/article/view/60262>.

CEBOLLA BOADO, H. *Impacto de la inmigración y adecuación de los servicios públicos. La educación*. In AJA, Eliseo, et al. (eds.), *La inmigración en tiempos de crisis. Anuario de la inmigración en España*. La edición. Barcelona: Fundación CIDOB, Edicions Bellaterra, 2009. s. 164-180. ISBN 1888251X.

CEOBANU, A, ESCANDELL, X. *Comparative analyses of public attitudes toward immigrants and immigration using multinational survey data: A review of theories and research*. Annual Review of Sociology. 2010. [online] [cit. 15.2. 2023] Dostupné z: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.soc.012809.102651>.

CHISWICK, B. R. *Human Capital and the Labor Market Adjustment of Immigrants: Testing Alternative Hypotheses*. In O. Stark (ed.): *Research in Human Capital and Development: Migration, Human Capital and Development*. Greenwich. Jai Press. 1986.

CONSTANT, A. *Do migrants take the jobs of native workers?* IZA World of Labor. 2014. [online] [cit. 15.2. 2023] Dostupné z: <https://wol.iza.org/articles/do-migrants-take-the-jobs-of-native-workers/long>.

CUESTA, E. *'We're Better Off Outside Our Country': Diasporic Ecuadorian Women in Spain since the Mid-1990s*. *Journal of Developing Societies*. s. 113-143. 2007. [online] [cit. 20.3. 2023]. Dostupné z: <http://jds.sagepub.com/cgi/reprint/23/1-2/113>.

Corporación de Radio y Televisión Española, S.A. (RTVE). *Torrejón de Ardoz da marcha atás y elimina las restricciones al empadronamiento de "sin papeles"*. 2010. [online] [cit. 15.3. 2023] Dostupné z: <http://www.rtve.es/noticias/20100125/torrejón-ardož-da-marcha-atras-elimina-restriccionešempadronamiento-sin-papeles/314101.shtml>.

CRUZ, A. *Las remesas familiares. Su análisis en la economía cubana (1993-2004) desde una perspectiva macroeconómica*. Tesis de Diploma. Facultad de Economía. Universidad de la Habana. 2006.

DRBOHLAV, D., & UHEREK, Z. *Reflexe migračních teorií*. *Geografie—Sborník České geografické společnosti*. s. 125-141. 2007. [online] [cit. 5.2. 2023] Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2007112020125.pdf.

Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC). *International migration, human rights and development in Latin America and the Caribbean*. Summary and conclusions. Thirty-first session of Eclac Montevideo, Uruguay. 2006. [online] [cit. 10.2. 2023] Dostupné z: <http://www.eclac.org>.

ESIPOVA, N; RAY, J; PUGLIESE, A. *How the world views migration*. eSocialSciences. 2017. [online] [cit. 23.2. 2023] Dostupné z: https://econpapers.repec.org/paper/esswpaper/id_3a12059.htm.

FERNÁNDEZ-MOLINA, E., & BARTOLOMÉ GUTIÉRREZ, R. *Juvenile crime drop: What is happening with youth in Spain and why?* *European Journal of Criminology*. s. 306-331. 2020. [online] [cit. 10.3. 2023] Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1477370818792383#bibr46-1477370818792383>.

FŇUKAL, M, ŠEBESTA, D. *Regionální geografie Latinské Ameriky a Karibiku*. Olomouc, 2012. Univerzita Palackého. [online] [cit. 15.2. 2023] Dostupné z: <http://distgeo.upol.cz/uploads/vyuka/skripta-fnukal-sebesta.pdf>.

FONDEVILLE, N, WARD, T. *Scarring effects of the crisis*. European Commission. 2014. [online] [cit. 25.2. 2023] Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/keyDocuments.jsp?policyArea=&type=0&country=0&year=>

FRIEDBERG, R. M., J. HUNT. *The Impact of Immigrants on Host Country Wages, Employment and Growth*. Journal of Economic Perspectives. 1995.

GARCÍA BALLESTEROS, A., JIMENÉZ BASCO, B. & REDONDO GONZÁLEZ, Á. *La inmigración latinoamericana en España en el siglo XX*. Investigaciones Geográficas. Boletín del Instituto de Geografía. s. 55-70. 2009.

GOMÉZ-QUINTERO, JD. *La emigración latinoamericana: Contexto global y asentamiento en España*. Acciones e Investigaciones Sociales. s.157–184. 2005. [online] [cit. 15.1. 2023] Dostupné z: https://doi.org/10.26754/ojs_ais/ais.200521292.

GONZÁLES ENRÍGUEZ, C. *European Immigration: A sourcebook*. Spain. 1st edition. Aldershot: Ashgate Publishing Limited. 2007. s.321-333. ISBN 978-0-7546-4894-9.

GREENWOOD, M., MCDOWELL, J. *The Factor Market Consequences of US Immigration*. Journal of Economic Literature. 1986.

HELLWIG, T, SINNO, A. *Different groups, different threats: public attitudes towards immigrants*. Journal of Ethnic and Migration Studies. 2017. [online] [cit. 10.3. 2023] Dostupné z: [DOI: 10.1080/1369183X.2016.1202749](https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1202749).

HIERRO, M. *Latin American Migration to Spain: Main Reasons and Future Perspectives*. 2013. [online] [cit. 23.2. 203] Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/imig.12056>.

HOSNEDLOVÁ, R, PIQUERO, D, L. *Regularizace nelegální migrace ve Španělsku (Vývoj, dopad a ohlas ze strany Evropské unie)*. Migrace online. 2007. [online] [cit. 12.3. 2023] Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/RHosnedlovaDLPiquero_RegularizacenelegalnimigraceveSpanelsku_2.pdf.

HORÁK, V. *Sociálně-politický vývoj v Latinské Americe*. Praha, 2008. [online] [cit. 25.2. 2023] Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/Socialne.htm>.

HRADEČNÁ, P. *Řešení otázek neoprávněného pobytu cizinců: situace v ČR a ve vybraných evropských zemích*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-869-7.

Informe de la Comisión Mundial sobre las Migraciones Internacionales. *Las migraciones en un mundo interdependiente: nuevas orientaciones para actuar*. 2005. [online] [cit. 28.2. 2023] Dostupné z: <http://www.gcim.org>.

Instituto Nacional de Estadística – INE (2021a). *Estadística del Padrón Continuo 2020*. [online] [cit. 15.2. 2023] Dostupné z: <https://www.ine.es>.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

KIVIVOURI, J. *Understanding trends in personal violence: Does cultural sensitivity matter?* Crime and Justice. s. 289–340. 2014.

KOM (2004) 412 v konečném znění ze dne 4. června 2004. Studie souvislostí mezi legální a nelegální migrací.

KOUBEK, D. *OSN: Z extrémní chudoby se v Latinské Americe dostalo 56 milionů lidí. Třetině obyvatel ale hrozí*. Irozhlas.cz. 2014. [online] [cit. 25.2. 2023] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/osn-z-extremni-chudoby-se-v-latinske-americe-dostalo-56-milionu-lidi-tretine-obyvatel-ale-hrozi_201409051203_mvdydrova.

LEVINSON, A. *The Regularisation of Unauthorized Migrants: Literature Survey and Country Case Studies*. Centre on Migration, Policy and Society. 2005 [online] [cit. 18.2. 2023] Dostupné z: <http://www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/Publications/Reports/Regularisation%20Re>.

MAZKIRIAN, M. *Mimořádné regularizace migrantů ve Španělsku*. 2010. [online] [cit. 28.1. 2023] Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/mimoradne-regularizace-migrantu-ve-spanelsku>.

MORENO FUENTES, F, J. *La gestión del bienestar y la inmigración en España*. In ZAPATA BARRERO. Políticas y gobernabilidad de la inmigración en España. Barcelona: Editorial Ariel, 2009. s. 73-90. ISBN 978-84-344-1838-7.

MORENO TORRES, I. LÓPEZ CASASNOVAS, G. *Los determinantes de la inmigración internacional en España*. Madrid. Asociación Española de Ciencia Regional. 2006. [online] [25.2. 2023] Dostupné z: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=28900902>.

MOREY, P, YAQIN, A. *Framing Muslims: Stereotyping and Representation After 9/11*. Cambridge, MA: Harvard University Press. 2011.

MOYA MOLAPEIRA, D. *La evolución del sistema del control migratorio de entrada en España*. In Aj. Veinte años de inmigración en España: Perspectiva jurídica y sociológica (1985-2004). 2006. s.47-84. ISBN 84-87072-62-3.

PRINCOVÁ, K, TRAVASSO, M. ed. *Integration without borders*. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2016. ISBN 978-80-244-5016-2.

PÚBLICO. *Diez falsos mitos sobre los inmigrantes*. Público. 2008. [online] [cit. 15.3. 2023] Dostupné z: <http://www.publico.es/46444/diez-falsos-mitos-sobrelos-inmigrantes>.

NUNES, C, HERNANDO, Á, LEMOS, I, AYALA-NUNES, L, OLIVA, C, CORONADO, C. *Kvalita života portugalských a španělských adolescentů. Srovnávací studie mezi domorodci a přistěhovalci*. *Ciencia a saude coletiva*. s. 1137–1144. 2016.

PALÁT, M. *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing, 2013. Monografie. ISBN 978-80-7418-161-0.

PALÁT, M. *Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií*. Hustopeče, 2014. [online] [cit. 15.1. 2023] Dostupné z: https://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf.

PEIXOTO, J. *The international mobility of highly skilled workers in transnational corporations: the macro and micro factors of the organizational migration of cadres*. *International Migration Review*. s. 1030–1053. 2001.

PEIXOTO, J. *Back to the South: Social and Political Aspects of Latin American Migration to Southern Europe*. 2009.

PELLEGRINO, A. *Migration from Latin America to Europe: Trends and Policy Challenges*. 2004. International Organization for Migration (IOM).

POLÁCHOVÁ, K. *Imigrace do Španělska: Život imigranta v situaci legality a ilegality*. Olomouc, 2011. [online] [cit. 20.3. 2023] Diplomová práce. Univerzita Palackého. Dostupné z: <https://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=15269145482>.

RECINOVÁ, K. *Nezaměstnanost imigrantů ve Španělsku*. *Migrace online*. 2010. [online] [cit. 20.1. 2023] Dostupné z: http://www.migraceonline.cz/cz/eknihovna/nezamestnanost-imigrantu-ve-spanelsku-v-dobe-ekonomicke-krize#_ftnref8.

ROSATI, S. *El país. Latinos en España: la difícil convivencia entre dos identidades*. Madrid. 2018. [online] [cit. 10.3. 2023] Dostupné z: https://elpais.com/elpais/2018/03/12/planeta_futuro/1520869799_047698.html.

SALT, J. *Migration processes among the highly skilled in Europe*. International Migration Review, s. 484–505. 1992.

SÁNCHEZ-ALBRONOS, N. *Españoles hacia América: la emigración en masa, 1880-1930*. Madrid. Alianza, 1995.

SÁNCHEZ-TOLEDO, A. *MIGRACIÓN Y DESARROLLO. EL CASO DE AMÉRICA LATINA*. Contribuciones a las Ciencias Sociales. 2009. [online] [cit. 5.3. 2023] Dostupné z: <https://www.eumed.net/rev/cccss/06/acst.htm>.

SOLIDARIDAD. *El 47% de los inmigrantes vive subarrendado y el 19% en menos de 10 metros cuadrados*. Solidaridad. 2006. [online] [cit. 14.3. 2023] Dostupné z: <http://www.solidaridad.net/noticias.php?not=3854>.

TRUONG, T. *Gender, international migration and social reproduction: Implications for theory, policy research and networking*. Asian and Pacific Migration Journal. s. 27–52. 1996.

VERKUYTEN, M, MEPHAM, K, KROS, M. *Public attitudes towards support for migrants: the importance of perceived voluntary and involuntary migration*. Ethnic and racial studies, 2018. [online] [cit. 5.3. 2023] Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01419870.2017.1367021>.

WIHTOL DE WENDEN, C. *Atlas migrace: hledání nové světové rovnováhy*. Přeložila K. ŠTÁBLOVÁ. Brno: Lingea, 2020. Globální svět. ISBN 978-80-7508-627-3.

ZIMMERMANN, K. F. *Arbeitskr aftebedarf bei hoher Arbeitslosigkeit: ein konomisches uwanderungskonzept f r Deutschland*. Berlin: Springer. 2002.

ZIMMERMANN, K, BAUER, F, LOFSTORM, T, K. *Immigration Policy, Assimilation of Immigrants and Natives' Sentiments Towards Immigrants: Evidence from 12 Oecd-Countries*. IZA Discussion Paper No. 187. 2000. [online] [cit. 18.3. 2023] Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.251988>.